

די חסידישע פרשה

מאמרים על פרשיות השבוע ומועדי השנה
מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה

ד"ה שלח לך אנשים וגו'

ביאור ענין חטא המרגלים ע"פ חסידות

יו"ל לש"פ שלח ה'תשע"ו

מחולק לסעיפים עם פיסוק מלא,
בהוספת ביאורים, פיענוחים, הערות וצינונים

שנה ד / גליון קצ"ה

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושיש לבריאה

פתח דבר

לקראת שבת פ' שלח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'די חסידישע פרשה', והוא פירוש וביאור על מאמרי חסידות דפרשיות השבוע ומועדי השנה, מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה לרבינו הזקן. ומטרתו להקל בלימוד ה'חסידישע פרשה' בכל שבוע.

הביאור מבוסס על המאמרים המיוסדים על דרוש זה וכן על עוד 'הנחות' מאותו הדרוש (כגון: מספר מאמרי אדמו"ר הזקן, תורת חיים, מאמרי אדמו"ר האמצעי, אור התורה וכו'). גם ביאורי המושגים מיוסדים על מקומות אחרים בדא"ח אשר שם מבואר הענין באריכות וביאור יותר (כידוע ש'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר').

בכדי להקל על הלומד והמעייין, הגהות כ"ק אדמו"ר הצ"צ נדפסו בתור הערות (באותיות כגון דא) בשולי הגליון ולא במקומם בגוף המאמר.

לבקשת רבים, ניתן לקבל הקונטרסים מדי שבוע בשבוע באימייל, לקבלו נא לשלוח אימייל לכתובת: rabbigelb@chassidusonline.org.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
לוי געלב

ט"ז סיון,
תשע"ו

להזמין או להקדיש את הגלינות הבאים או לשלוח הערות נא ליצור קשר עם לוי געלב 310-662-3437
או באימייל rabbigelb@chassidusonline.org

The Ma'amarim of LIKKUTEI TORAH and TORAH OR are copyright by the Kehot Publication Society, a division of Merkos L'inyonei Chinuch Inc. and are reprinted here with permission.

נדפס באדיבות:

The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237
718-628-670

מאמר ד"ה
שלח לך אנשים
לקוטי תורה פרשת שלח דף לו

תוכן המאמר

שלח לך אנשים 7

הקדמה – ביאורי מושגים – היכלות עליונים

פרק א (8) : קושיות בענין סיפור המרגלים, ומדוע רוב המצוות תלויות בארץ ישראל דוקא

פרק ב (9) : 'יתרון האור מתוך החושך', ירידת הנשמה לצורך עלייה ע"י בירור החושך

פרק ג (13) : ביאור ענין בחי' עלמין, הנק' היכלות בזהר, לפי שמעלימים על אלקות

פרק ד (16) : ע"י סור מרע ועשה טוב מתקנים את ההעלם של עולם (היכל) להיות כלי לגילוי אלקות

פרק ה (19) : הטעם שרוב מצוות תלויים בארץ, וענין השבח 'ארץ זבת חלב ודבש'

פרק ו (20) : ביאור פנימי בחטא המרגלים

הוראות בעבודת ה' 28

המאמר בלשונו כפי שמופיע בתו"א. 29

הקדמה

~ ביאורי מושגים ~

בכדי להקל על הלומד והמעייין מובאים בכאן ביאורי מושגים כלליים בהמאמר

היכלות עליונים

"וביאור ענין ההיכלות: שלכאורה אינו מובן, וכי מקום יש שם עד שיאמר שבאותו מקום ישכנו מלאכי' ונשמור', והלא הרוחני' למעלה מגדר מקום ומדה! ?

אך הענין, כי ההיכל הוא באמת ענין רוחני שאינו בגדר מקום כלל, אלא שהוא מהות רוחני הכולל וסובל לכל הרוחני' הפרטיים שהן המלאכי' ונשמות שבו, ונק' לכך 'היכל', כמו שהבית מקיף וסובב להכלים ואדם שבתוכו, וכך למעלה היכל החסד כולל הוא כל פרטי המדרגות שיש בבחי' החסד, כי החסד מתחלק ל"ס – חכמה שבחסד, חסד שבחסד, ובינה שבחסד, גבור' שבחסד כו', וגם הם מתחלקי' ל"י, וי' ל"י, עד רבבות מדרגות פרטיים, ומבחי' פרטיות אחת מקבל חיות מלאך א' מבחי' החסד, ובהקבץ כולם כא' נעשה בחי' מחנה מיכאל, שהוא רבבות מלאכים שמבחי' החסד, שעבודתם באהבה, אלא שאין זה דומה לזה, כי זה מבחי' חסד שבחסד שבגבורה עד"מ, וזה מבחי' חסד שבגבורה כו' וכיוצא. ומ"מ, כולם בבחי' החסד, ובחי' היכל החסד הוא בחי' הכולל כולם יחד, שבחי' זו היא אצלם כמו היכל שמקיף לכל הנמצאי' שבתוכו בהשוואה א', ועד"ז היכל הגבורה הוא בחי' הכוללת לכל נמצאי' פרטיים שמבחי' הגבורה והן מחנה גבריאל וכן עד"ז יש היכלות רבים לכל הספירות כידוע למסתכל בע"ח".

(אוה"ת כרך' ו' ע' א'תרעב)

"וזהו 'לאנהגא בהון עלמין', שעל ידי אמצעות עשר ספירות דאצילות שהן בבחי' הגבלה, נתהוו עולמות בי"ע בבחי' מציאות כו', ומ"מ, הרי הספירות הוא לשון בהירות, שאינם מעלימים על האור שמאיר בהם גילוי אוא"ס, והאור מאיר על ידן בגילוי כו'. אבל 'עלמין' הן בבחי' העלם, ד'עולם' הוא ל' העלם כו', והיינו, דהתהוות העולמות הוא על ידי הפרסא המפסקת בין אצילות לבי"ע כו' . .

וזהו שהעולם הוא בחי' מקום, כנודע עולם שנה נפש, שהוא ההגבלה דששה קצוות, דבאצילות לא יש ענין מקום

וזמן, דזמן ומקום הן מחודשים ושייכים רק בבי"ע, והיינו, על ידי העלם האור כו'.

וזהו ג"כ ענין ההיכלות, שהן העלמין כו'.

דהנה, כמו עד"מ ההיכל הגשמי שהוא בהגבלה בששה קצוות מעלה ומטה וד' רוחות, וענינו הוא לכסות ולהסתיר על מה שבתוך ההיכל, דתפארת אדם לשבת בית, הרי ההיכל מגביל את האדם בהתפשטותו רק כו' קצוות של ההיכל כו'. וענין ההיכל הוא לכסות על האדם שהאדם מתעלם בהיכל, וגם ההיכל מעלים עליו, שמגין עליו מן החמה כו', שהרי אור השמש אינו מאיר בהיכל כמו בחוץ להיכל כו', ולכן 'אכסדרא לאורה נבדקת', מפני שפתוחה ומאיר שם השמש, משא"כ בבית כו'.

והדוגמא מזה יובן למעלה, דענין ההיכלות הוא שבהן מעמד ומצב הנשמות שנהנין מזיו השכינה, ומלאכים העובדים באהבה ויראה, וכמו מחנה מיכאל באהבה, ומחנה גבריאל ביראה כו', מעמדם הוא בהיכלות, שההיכל הוא בחי' הכלל שכולל כל המדרגות האלו כו', דהרי במחנה מיכאל יש קפ"ו אלף מחנות שהן מדרגות פרטיות וחלוקות באהבה כו', והיכל האהבה כולל כל מדרגות האהבה בבחי' כללית, וכן היכל היראה כו', שכולם מקבלים אורם והשגתם על ידי ההיכל כו', וההיכל מעלים ומכסה עליהם, וכמו ההיכל הגשמי שמעלים על האדם שאין האור מאיר כו' כנ"ל, וכמו"כ ההיכלות מעלימים על מה שבתוכם ומעלימים על האור והגילוי כו'.

ולהבין זה איך הוא שההיכל כולל כולם, שכולם מקבלים ממנו, והוא ג"כ מעלים ומכסה כו'.

הענין הוא: דהנה, נודע דהיכלות שרשן מבחי' עיגולים, וכמו שכתוב באגרת הקודש: 'שבהן מתלבשים בחי' העיגולים די' ספירות' כו', ונודע דעיגולים ויושר הן בחי' נפש ורוח, קטנות וגדלות.

ויובן עד"מ בהשפעת השכל מהרב אל התלמיד, דבתחילת ההשפעה השכל הוא בבחי' מקיף על שכל התלמיד, דאור השכל הנשפע עודף על שכל התלמיד ומקיף עליו, ושכל התלמיד מוקף מהשכל הנשפע, ואח"כ כשמבין את השכל, אז

שכל התלמיד מקיף את השכל הנשפע כו'. וענין מקיף ומוקף הנ"ל, אין זה מצד עומק המושג וקוצר המשיג, שהרי השכל בא לפי ערך שכל התלמיד, רק מפני שהתלמיד בתחילת קבלתו את השכל הרי אינו מבין אותו לעומקו לעמוד על חלקי השכל להבין כל סברה בפני עצמה לעומקה ופנימיותה, וכמו כן להבין כל ענין במה שהוא נוגע בהדבר שכל הנשפע, והיינו, לידע מה מוסיף ומחדש הענין בהשכלה, ואיך שעל ידי כל הענינים מובן ההשגה ההיא כו', כל זה אינו יודע בתחילת קבלתו, רק שיוודע את השכל בכללותו בלי התחלקות פרטים הנ"ל, הרי הענין אצלו בבחי' מקיף על שכלו, שאינו נתפס עדיין בכלי מוחו בבחי' התיישבות כו', ואח"כ כשמעיין בהענין ומבין כל סברה לעומקה, וממילא יודע מה שכל ענין מוסיף בהשכל ההוא, ויודע היטיב את הענין המושג מכל הענינים והסברות כו', אז נתפס ומתיישב אצלו הענין בפנימיות כלי מוחו, ושכלו מקיף את השכל כו', וכן אנו רואים בחוש דכל זמן שאינו משיג חלקי השכל בפרטי הסברות כי אם בכללות לבד, הרי הוא בלתי מיושב עדיין בהענין, הגם שיוודע ומקבל כל הענינים שנאמרו לו, מ"מ, כל זמן שאינו מבין את הענינים ואינו עומד עליהם, הרי הוא עדיין בלתי מיושב בהענין, וכאשר עומד על הענין ויודע פרטי הענינים, אז הוא מתיישב בהענין, וזהו מה שמקיף את השכל, שהוא ההתיישבות, מה שמיושב בהענין ומלבישו בבחי' פנימיות, והעדר ההתיישבות שאינו מיושב עדיין בהענין, הרי זה בבחי' התכללות, ששכלו בהתכללות בהשכל הנשפע, והוא ענין מוקף כו'.

ונמצא, דבתחלת ההשפעה השכל הוא בבחי' כללית, שאינם ניכרים עדיין החלקים שבו בבחי' התחלקות כל ענין בפני עצמו, והוא בבחי' העלם כו', היינו, העלם הפרטים והעלם הענין שכלי עדיין, שאינו יודע עדיין ההשגה כו', וכאשר עומדים על הפרטים ומשיג אותם הרי זה גילוי הפרטים, כל פרט בפני עצמו, וגילוי הענין שכלי כו'.

והנה, זה שהשכל בא בתחלת ההשפעה בבחי' כללית, הרי זה לפי שבא באופן כזה מהמשפיע, שהרי המשפיע היה ביכולתו להשפיע לו באופן כזה שבכל ענין וסברה יגלה לו עומקה ופנימיותה, ומה שכל ענין מוסיף ומחדש בהשכלה, ואיך שמובן מזה ההשגה כו', אך, אם היה משפיע לו באופן כזה לא היה מקבל את השכל כלל, והיה מתבלבל בהענין לגמרי כו', ועל כן משפיע לו בדרך קצרה בבחי' כללות, שאינו מגלה לו עומקן של הסברות בהתגלות בפרטיות, וכמו כן כל הענינים, אף שאינו ניכר מה שנוגע אל ההשכלה רק כפי אמיתת הענין בעצמו, ואח"כ כשהמקבל מעיין בזה, הרי הוא בא על העומק והפנימיות כו', וכך הוא אופן ההשפעה,

להיות תחילה בבחי' כללות ובבחי' העלם, ואחר כך יהי' ההתחלקות בבחי' פרטיות ובגילוי כו'.

ובדוגמא כזאת יובן בבחי' עיגולים ויושר, דעיגולים הוא שבא האור כללות, והפרטים הן בהעלם עדיין, ואין בזה עדיין בחי' גילוי אור בבחי' פנימיות כו', ויושר הוא שמתחלקים הפרטים בהתגלות והוא בבחי' גילוי ממש בבחי' אור פנימי כו', ותחילה צריך להיות בחי' העיגולים ואח"כ בחי' היושר, והעיגולים הוא בחי' קטנות והעלם, ויושר בחי' גדלות וגילוי כו', וב' המדריגות דעיגולים ויושר ישנם בכל העולמות, בחי' עשר ספירות דעיגולים, ועשר ספירות דיושר כו'.

והנה, הגם דאופן ההשפעה הוא באופן כך דוקא, להיות תחלה בחי' העיגולים ואח"כ בחי' היושר, ומבחי' העיגולים נמשך בחי' היושר כו', מכל מקום, הרי העיגולים הן בחי' העלם, ויושר בחי' גילוי כו', ועל כן, מבחי' העיגולים משתלשלים כל ההעלמות וההסתירים שבעולמות כו', ומבחי' היושר משתל' בחי' הגילוי כו'.

וזה ענין ההיכלות, דשרשן מבחי' העיגולים, ועל כן ההיכלות כל היכל כולל כל המדריגות שבו, וכולם מקבלים ממנו, וכמו בחי' העיגולים כו', וגם הוא מעלים ומכסה כו', וענין ההעלם הוא שמעלים על מה שבתוכו, דהיינו, שכל הפרטים הם בו בהעלם עדיין, וגם שמעלים על בחי' האור והגילוי שלא יאיר בגילוי בהנבראים כו', שעם היותו כולל הכל ומקור הכל, מכל מקום, להיותו בחי' העלם על כל פנים, הרי הוא מעלים על האור שלא יאיר בגילוי בנבראים, ועל ידי זה יהיו בבחי' מציאות יש כו'.

וזהו ענין ההיכלות, שתכליתן הוא בחי' העלם כו', דבכדי שיהיו נבראים דבי"ע בבחי' יש, על זה נאצלו תחלה העשר ספירות דאצילות בבחי' מציאות מוגבל כו', ומכל מקום מזה לא היה עדיין התהוות היש ממש, כ"א על ידי ההיכלות דשרשן מהעיגולים, בחי' העלם כו', הרי הם מעלימים ומסתירים על האור באופן שיהיו נבראים בבחי' יש ומציאות דבר כו'.

והנה, ההיכלות הן במדריגה דקדושה וענינם הוא להיות הנבראים בבחי' מציאות כו' כנ"ל, אך בריבוי השתל' משתלשלים בחי' היכלות דקליפה המעלימים ומסתירים להיות בחי' יש ונפרד כו'.

וזוהו ענין 'אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין כו' לאנהגא בהון עלמין', היינו, להמשיך האור והגילוי בעולמות מבחי' היושר שהוא בחי' גילוי כו', דהנה, כשם שהאצילות הוא בחי' אמצעי בין אוא"ס ונבראים להיות מציאות הנבראים כו' כנ"ל, כמו כן הוא בחי' אמצעי להיות על ידי זה בחי' גילוי אלקות בעולמות, וכנודע דהתהוות האצילות הוא 'בגין דישתמודעון ביה' כו', וכמו שביאר הפרדס שער טעם האצילות פ"ו דמבחי' אוא"ס עצמו הרי אינו בערך שיהי' הגילוי בעולמות שאי אפשר לקבל כלל כי אם על ידי העשר ספירות דאצילות שמגבילים את האור ומעלימים, וכמו הבטה באור בהיר על ידי זכוכית מאירה כו' יעויין שם.

וזוהו שיש גירסא: 'לאנהרא בהון עלמין', ד'עלמין' הן בחי' העלם, ועל ידי עשר ספירות נמשך גילוי אוא"ס בהעלמין כו', והוא מה שהיושר מצד מעלת הגילוי שבו הרי זה מאיר את בחי' העיגולים כו', עד שגם העלמין לא יעלימו ויסתירו כלל, ואדרבא, יהיו כלים לאוא"ס ב"ה.

וזוהו על ידי העבודה דנשמות ישראל בסור מרע ועשה טוב, שהוא ענין פירוד הרע והעלאת הטוב כו', ובדרך כלל על ידי שהנפש האלקית מאיר את חשכת הגוף והנפש הבהמית כו', דהנפש הבהמית נמשך מהיכלות דקליפת נוגה, ושרש שרשו מבחי' העיגולים כו', והנפש האלקית הוא מבחי' יושר, וכמו שכתוב 'והאלקים עשה את האדם ישר' כו', והוא בחי' גילוי כו'.

והעבודה דנפש האלקית הוא להאיר בחי' החשך דנפש הבהמית כו', שהרי הנפש הבהמית מחשיך ומסתיר על אלקות, וכמו שאינו דומה השגת הנשמה באלקות קודם התלבשותה בגוף לאחר התלבשותה, שהרי קודם ירידתה בגוף מקומה בג"ע שמאיר שם גילוי אלקות, והנשמה נהנית מזיו השכינה בהשגתה כו', ובירידתה בגוף הרי השגתה אינו בערך זה כלל כו', והיינו, מפני שההשגה שלה הוא על ידי התלבשות בשכל הטבעי כו', ובפרט שהחומריות של הנפש הבהמית מה שנמשך אחרי עניני העולם ותענוגיו שזה מחשיך ומעלים מאוד, דכשם שעניני העולם הרי הם מטרידים ומבלבלים את הנפש האלקית, שאינו יכול לקשר עצמו לאיזה ענין אלקי כו', כמו כן הרי זה מעלים עליו, שעל ידי זה שהוא בעניני העולם אינו כלי להשיג עניני אלקי כו', וכל שכן כשנמשך אחרי תאוות ותענוגי העולם הרי זה מחשיך ומעלים מאד כו', אך, כאשר הנפש האלקית מתגבר על הנפש הבהמית ומתגלים כחותיו האלקית להאיר גם את הנפש הבהמית לזכך טבעו וחומריותו שלא יומשך אחרי עניני העולם וירצה באלקות כו', עד שמהפך חשוכא לנהורא כו'.

והנה, על ידי זה פועל בעולם גם כן 'לאנהרא בהון עלמין' בבחי' היושר שיאיר גילוי אור בעולמות להסיר ההעלמות וההסתרים עד שהעולמות יהיו כלים לאוא"ס ב"ה, דהיינו, בבחי' אתהפכא חשוכא לנהורא כו', שעל ידי זה מאיר עוד יתרון אור שלמעלה מבחי' היושר והוא גילוי בחי' העלם העצמי כו' כנ"ל.

(אעת"ר ע' קס"סג)

ב"ה. לקו"ת פ' שלח, ד"ה שלח לך אנשים כו' [לו, ג – לו, ב]

פרק א

קושיות בענין סיפור המרגלים, ומדוע רוב המצוות

תלויות בארץ ישראל דוקא

"שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים כו"²

[כתוב בתורה בתחילת פרשתינו, פרשת שלח: "וידבר ה' אל משה לאמר. שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל, איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם".]

והנה, תוכן כתוב זה הוא ענין שילוח המרגלים לתור את ארץ כנען לראות 'את הארץ מה היא ואת

העם היושב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב כו', לפני כניסת כל בני ישראל לארץ.

ולחלן יבאר ענין הפנימי בשילוח המרגלים לארץ ישראל, ומדוע לא רצו המרגלים ליכנס לארץ, ועוד כמה דיוקים, וכפי שממשיך: [

ענין המרגלים:

תחילה יש להבין ענין המרגלים ומדריגתם.

שהיו "נְשִׁיאֵי הָעֵדָה, אֲנָשֵׁי שֵׁם כו"³.

נאמר על המרגלים שהיו "כולם אנשים ראשי בני ישראל המה". ר"ל: שהיו 'אנשים כשרים' כדפרש"י שם.

[ולפי זה קשה:]

ומה טעם שלא רצו ליכנס לארץ ישראל?

"הנה, יש להבין ענין המרגלים, מה זה הטעם שמאסו בארץ חמדה, והלא היו אנשים גדולים מאד, כמ"ש "ראשי ישראל המה", והגם שבאמת טעו טעות גדול, עכ"ז, מוכרח להיות איזו ענין שיטעו בו, דלפי פשוטו אין לזה הבנה" (אוה"ת כרך-ו ע' א'תשע).

וגם להבין מהות מדריגת ארץ ישראל.

ידוע, דכל מה שיש בעולם הזה הגשמי יש לו מקור ושורש למעלה בעולמות עליונים, ומשם משתלשל למטה ומתהוות התכונות הרוחניות של אותו הדבר. כמו עד"מ מים גשמיים משתלשלים מבחי' חסד דאצילות, וכשם שחסד דאצילות ענינה ההשפעה וגילוי מלמעלה למטה, כמו כן הוא

(1) הביאור של מאמר זה מיוסד על דרושים אלו:

לקו"ת המאמר שלאחרי מאמר זה ד"ה ויאמרו אל כל עדת בני וגו', הוא ביאור למאמר דידן.

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי נדפס בסה"מ תקס"ז ע' רכג, ושם מתחיל 'ויהס כלב'.

חלק ממאמר זה בשינויים ובתוס' הגהות כו' נדפס באוה"ת במדבר כרך ה' ע' א'תרא. הגהות בפ' שלח ע' תנט. ראה כרך ו ע' א'תשע.

מאמרי אדה"א במדבר-ג ע' תתקצא מיוסד על מאמר זה.

לד"ה זה ראה ד"ה 'אם חפץ' תשמ"ה.

לכללות המאמר – ראה גם ד"ה להבין ענין המרגלים בס' מאמרי אדה"ז עה"ת ח"ב ע' תרכ. ובשיחת י"ב סיון ה'תשד"מ (שם ביאור על ד"ה ויאמרו אל כל עדת בני' בלקו"ת, ונדפסה השיחה בס' התוועדויות כ"ק אדמו"ר שליט"א משנת ה'תשד"מ ח"ג ע' 1974 ואילך). ד"ה ויהס כלב ש"פ שלח תשכ"ו. וד"ה אם חפץ בנו תשמ"ה. וראה בהנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי בהוספות בהמילואים להמ"מ.

(3) במדבר טז, ב.

(2) במדבר יג, ב.

ויש להבין זה מדוע רוב מצות ה' שציוה לישראל לצרף אותן⁶ בהן שייכים ומתייחסים לארץ דוקא" (אוה"ת שלח שם).

פרק ב

"יתרון האור מתוך החושך", ירידת הנשמה לצורך עלייה
ע"י בירור החושך

[בכדי להבין התירוץ לקושיות הללו, מקדים
תחילה ביאור עוד ענין אחר:]

הנה, כתיב: "כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לִבְרֹא יִחְיֶה הָאָדָם, כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִּי ה' וְגו'" [יחי האדם].

"מבואר בכתבי האריז"ל דפירוש 'מוצא פי ה', היינו, בחי' האור והחיות האלקי שיש במאכל מעשרה מאמרות, כמו בצומח ממאמר 'תדשא הארץ [דשא] כו', וזהו 'כי לא על עצם גופו של לחם יחי' האדם, אלא על בחי' 'מוצא פי ה' שיש בו [יחיה האדם] כו'" (מאה"ז תקס"ז).

- ר"ל: האדם חי לא מהלחם הגשמי בלבד, אלא על ה"מוצא פי הוי" שבהלחם, שזהו המאמר אלקי שמחי' את הלחם בכל רגע, שזהו חיותו קיומו.

וצריך להבין היתרון שבלחם, וחלא האדם גם כן במאמר נברא, כמו שכתוב: "נעשה אדם כו' [בצלמינו כדמותינו]", ולמה צריך האדם לקבל חיותו מהלחם דוקא?

"והקושיא ידועה: הלא גם בנפש האדם יש בחי' 'מוצא פי ה', דהיינו, מאמר 'נעשה אדם', וא"כ, למה תצטרך נפש האדם לקבל חיות מן המאכל, ומה יתרון יש למאמר 'תדשא הארץ' וכדומה, למאמר 'נעשה אדם' כו', עד שיחי' האדם ממנו [דוקא]" (מאה"ז תקס"ז).

דהיינו, מדוע צריך האדם לקבל חיותו מהמאמר אלקי המחי' את הלחם ואינו מספיק המאמר האלוקי שמחיה את האדם בכל רגע?

במים הגשמיים (שמשלשלים משם) שטבעם לירד מלמעלה למטה.

והנה, כך הוא בכל דבר גשמי, שיש לו שורש ומקור למעלה. ולפי זה יש להבין מהות מדריגת ארץ ישראל למעלה.

ועל פי ביאור זה במהות מדריגת ארץ ישראל יבואר מדוע המרגלים לא רצו ליכנס בתוכה.

הנה, כתיב: "הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם אֶרֶץ זֵבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ", ומה שבח הוא זה?

כתיב בענין השבח של ארץ ישראל 'הארץ אשר נתתי להם ארץ זבת חלב ודבש', ולכאורה תמוה: "מה זה השבח כל כך אם היא זבת חלב ודבש" (מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' רכג), ו"מה ייחד [הכתוב] שבח זה דוקא" (אוה"ת שלח ע' 53).

אך, צריך להבין: דהנה, כל המצות מעשיות – רובם ככולם – תלויים דוקא בארץ ישראל, ובפרט ענייני זרעים וקדשים.⁵

"ויובן זה בהקדים להבין במה שמצינו בתורה שרוב המצות שניתנו לישראל תלויים בארץ דוקא, ובפרט כל מצות תרומות ומעשרות ופיאה ובכורים וכהאי גוונא שבסדר זרעים, וכן מצות הקרבנות שבסדר קדשים – כולם תלויים בארץ דוקא.

וגם דיני טומאה וטהרה שבסדר טהרות, יש מהן שאין נוהגות אלא בארץ ישראל, וגם הנוהגות בחוץ לארץ, הרי אי אפשר לנוהגן בחוץ לארץ מחסרון אפר פרה שתלויה בארץ דוקא (דהיינו, בבית המקדש). וגם אויר חוץ לארץ טמא מדבריהם. ונמצא, שמצות טומאה וטהרה לא ניתנו כי אם לעשותן בארץ. ועוד הרכה מצות גם בסדר מועד נשים נזיקין שתלויים בארץ כידוע.

(4) ראה יחזקאל כ, טו.

(5) (ובמדבר היו הקרבנות לפי שעה – ר"ל: הקרבנות שהיו במדבר היו לפי שעה, אבל בכלל גם מצות הקרבנות תלויים בארץ ישראל, "שהרי הבמות אסורות עכשיו" (מאמרי אדמו"ר הזקן שם)).

"והקרבנות שהיו במדבר היו רק לפי שעה לבד, כי הרי עכשיו אסורים הבמות, כדתנן: 'באו לירושלים נאסרו הבמות', ולא היה להם עוד היתר כו'" (אוה"ת שם).

(6) כמאמר המדרש: 'לא ניתנו המצות אלא כדי לצרף בהן את הבריות'.

(7) דברים ח, ג.

(8) בראשית א, כו.

אך הענין הוא:

- לבאר היתרון שבהמאמר אלקי שבלחם לגבי מאמר האלקי שבאדם עצמו.

"אך הענין [בקיזור] הוא, שבחי' 'מוצא פי' שבדומם צומח חי גבוהים מצד שרשם למעלה מ'מוצא פי ה' שבנפש האדם, ועל כן יש ביכולתם להחיות נפש האדם כו'" (מאה"ז תקס"ז).

[וזהו שממשיך לבאר ביתר ביאור:]

כי "מוצא פי ה'" שבדומם צומח חי, הוא ענין הרפ"ח ניצוצין שנפלו ב'שבירת הכלים' [מעולם התהו], והאדם הוא מהתיקון - שלמטה מעולם התהו.

"וביאור הדברים:

הנה, ידוע בעץ חיים דרפ"ח ניצוצין⁹ נפלו בשבירה מבחי' ז' מלכין קדמאין, שמלכו לפני מלך לבני ישראל¹⁰, שהוא בחי' עולם התהו שקדם לפני בחי' התיקון¹¹.

(9) מספר רפ"ח ניצוצות נרמו בלשון הכתוב "ורוח אלקים מרחפת על פני המים" – מרחפ"ת אותיות רפ"ח מת', שהם רפ"ח ניצוצות של עולם התהו שנפלו למטה בשבירת הכלים (ומטעם זה נקראים בחינת 'מת', כדאיתא בזהר ד'מאן דנפל מדרגיה אקרי מת').

(10) יתר ביאור בענין זה:

עולם התהו, הוא עולם שמאיר בו אורות גבוהים מאד ובלתי מוגבלים, ולעומת זאת שורש ומקור האדם הוא מבחינת עולם התיקון, שהוא עולם יותר נמוך, שבו מתגלה הארה אלקית מוגבלת יותר.

זהו סוד הכתוב 'אלה המלכים אשר מלכו בארץ אדם לפני מלך מלך לבני ישראל'. דעל פי פשוט פסוק זה מדבר על מלכי אדם שמלכו לפני מלכי ישראל. והכוונה הפנימית בזה היא שקאי על ה' מדות וספירות עליונות שהיו בעולם התהו שלמעלה מעולם התיקון. והו' שמלכו לפני מלך לבני ישראל, דהיינו, שבמדרגה הם 'לפני' ומקודם (למעלה) ממדרגת ישראל. כלומר: שבעולם התהו היה גילוי אלקי נעלה מאד, למעלה מהאור המוגבל דעולם התיקון (שרש בני ישראל). ושורש כל הדברים הגשמיים הוא מעולם עליון זה, ועל כן, יש בכוחם להחיות את נפש האדם, ששרשו למטה מהם.

אמנם, מפני שאור זה של תהו ה' במדרגה נעלית מאד, הרי לא יכל העולם ההוא לסבול אותו, ובמילא נעשה 'שבירת הכלים'. דהיינו, כמו עד"מ אדם המסתכל ישר על אור השמש, שכלי עיניו מתקלקלים מפני עוצם גילוי ובחירות האור, שלא יכולים לסבול. וכך היה למעלה בעולם התהו, שהאור שם ה' במדרגה גבוה מאד, למעלה מהתלבשות בכלים שהם בעלי גבול. והו' מה שכתוב בהמשך הפסוקים 'וימלך וימות' על כל ז' מלכי אדם, דזה מורה על השבירה והנפילה שהיתה שם מחמת גודל מעלת האור. ולכן, כאשר אורות אלו נפלו עד למטה בעולם הזה, הרי נפלו למטה ביותר בתוך הדברים הגשמיים, ונראים שהם במדרגה נמוכה יותר ממעלת נפש האדם. אולם מצד

שרשם של הדברים הגשמיים הרי הם בעולם התהו, ומצד שורש עליון זה יכולים הם ליתן חיות בנפש האדם.

(11) יתר ביאור בענין תהו ותיקון ושבירת הכלים:

"וביאור הדבר: ידוע בסיבת השבירה, לפי שבחי' האורות דתהו היו בבחי' תגבורת ותוקף אור, שהוא בחי' ההתגלות בתוקף, שנק' בחי' 'יש' ודבר גדול, כמ"ש 'וימלך וימות' כו', 'אנא אמלוך', והמלוכה הוא בבחי' תוקף הישות כידוע . . .

הנה, סיבה זאת באה מפני שנתחלקו לי', כל אחד ואחד נראה וגלה לבחי' מציאות מורגש בפ"ע נבדל מזולתו דוקא, ע"כ, ממילא אין להם חיבור והתכללות זה עם זה כלל, אלא כאו"א בפ"ע דוקא, כי כל בחינת 'יש' לא יוכל להתחבר, לפי שכל חיבור בא מסיבת הביטול.

וכמו עד"מ שני מלכים אי אפשר שיתחברו, לפי שכל אחד ואחד בישותו, ולא יִכָּנֶע כלל, ועל כן, גזרו אומר שאי אפשר לב' מלכים להשתמש בכתר אחד. וע"כ, בחי' הישות גורם לעשות הפירוד, היפך החיבור, והוא שלא יסבול זולתו כלל, כי אינו סובל דבר מה חוץ ממנו כו'.

וכדוגמא זו ה' בבחי' אורות דתהו, שנאמר בהן 'וימלך', 'אנא אמלוך', 'אנא דוקא [ישות], ולא ה' סובל אור זולתו, וע"כ נאמר 'וימלך תחתיו' דוקא, כי הן [עשר ספירות (נקודות)] זה תחת זה, בלתי מתכללים כלל, כמ"ש בע"ח, וכל זה מסיבת ההתחלקות שלהם, וע"כ היתה השבירה, כי לא ה' ביכולת הכלי לסבול האור, שהוא תקיף ביותר, ח"ש 'וימלך וימות' כו' [דמיתתם ושבירתם של הע"ס דתהו היתה מחמת 'וימלך', היינו, שהיו בבחי' ישות ותוקף המציאות].

זהו טעם ענין השבירה שה' בבחי' הנקודים דוקא, לפי שבנקודים נתחלקו להיות כל אחד ואחד יש ודבר בפני עצמו נבדל ומופרד מזולתו כנ"ל" (מאה"ז פרישית ח"א ע' סח-ט).

"דהנה, שבירת הכלים דתהו היה מחמת שהיה ריבוי האור, והכלי ה' קטן מהכיל, ולכן נשברו הכלים ונפלו למטה בבי"ע, והאור נסתלק למעלה. ולכן, נעשה אח"כ עולם התיקון מיעוט האור וריבוי הכלים.

והנה, מהו ענין 'ריבוי האור' [שגורם להשבירה], היינו, התגלות האור בתוקף ובתגבורת בתכלית. ולכן, היו ז' מדות דתהו זה תחת זה בלי התכללות זה מזה כלל, מחמת כי האור והמדה ה' בא בהתגלות ובתגבורת לכן לא היה מתחבר עם המדה שכנגדו והיו ענפין מתפרדין.

עד"מ למטה מה שאמרו רז"ל: 'לעולם יהא רך כקנה', והו' דוגמת עולם התיקון, 'ואל יהא קשה כארז', שזהו בחי' עולם התהו. דרך משל איש הקשה במדותיו, בלי נטות מהם כלל. כך היה אותו האור והמדה בא בחזק והתגלות המדה ההיא [בתהו], לכן לא היה נכלל ממדה אחרת כלל מחמת ריבוי התגלות המדה ההיא, וה נקרא ריבוי האור אשר כל אחד על מעמדו דמדה ההיא דייקא בלי התכללות היפכו, ולכן לא היו יכולים הכלים לסבול האור הרב והחזק ונשברו, ונפלו בבי"ע, והאורות נסתלקו למעלה, שנשארו למעלה בבחי' העלם.

אמנם, עולם התיקון הוא מיעוט האור, היינו, שאין המדה באה בתגבורת, כי אם דוגמת ענין 'רך כקנה', שיכול לנטות ממדתו. וע"כ הוא בבחי' קוין והתכללות המדות זה מזה, חסד כלול מגבורה, וגבורה מחסד. והו' כי התיקון הוא בחי' 'אדם', משא"כ בתהו כנ"ל בשם הזהר, והיינו, כי האדם הוא בחי' 'פרצוף', שהוא התכללות מעשר ספירות יחד, וגם כל העשר ספירות כלולים מכולם, ו[כדן] להיות בחי' התכללות זו, זהו דייקא בעולם התיקון מטעם הנ"ל [שאיןם בתוקף המציאות והישות] [לקו"ת אמור לו, ד].

ובמו כן, ענין ירידת הנשמה לעולם הזה השפל דוקא, הוא כדי 'לאכפייא לסטרא אחרא'¹⁴, בכדי שעל ידי זה 'אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא', ביתרון אור הבא מן החשך¹⁵ דוקא.¹⁶

כמו שהאדם צריך לקבל חיותו מהמוצא פי הוי' שבדברים שלמטה ממנו דוקא, מאחר ששרשם למעלה הוא במדרגה עליונה יותר משורש האדם – כך הוא בענין ירידת הנשמה לעולם הזה השפל דוקא.

כלומר, כמו גבי ענין האכילה, אף שאכילתו נחשבת לכאורה לירידה לגבי עצם מהות מדרגת האדם, מכל מקום, דוקא על ידי אכילת מאכלים גשמיים מקבל תוספת לחיותו, כי בתוך הדברים הגשמיים טמון נצוצות קדושה שהם למעלה משורש נפש האדם;

(14) זהר ח"ב כח, ב.

מטרת הקב"ה בזה שהעלים וצמצם את אורו כל כך עד שנתהוו עולמות ונבראים נפרדים – היינו, שמרגישים את עצמם כמציאות נפרדת מאלקות – הוא בכדי שיהי' ענין 'אתכפיא' ו'אתהפכא' מחושך לאור. כלומר, מאחר שבעוה"ז האלוקות הוא בעולם אזי מתחלת עבודת האדם להכניע את החושך וההעלם על אלקות, ועד לזה שיהפוך אותו לאור גדול מאוד.

פירוש 'אתכפיא' הוא כפי', ו'אתהפכא' משמעו הפיכה, והן שתי שלבים ומדרגות בעבודת ה' בביטול הקליפה והישות של האדם והעולם. דמתחילה צריכים להכניע ולכפות את הקליפה, 'לאכפייא סטרא אחרא בסור מרע בתכלית, דהיינו, בשמירת כל הל"ת בפרטן ודקדוקן מדברי סופרים, שלא לעבור על אחת מהנה, ולכוף את היצר הרע ונפשו הבהמית שלא תמשך אחרי טבעה ורצונה... על ידי שיתחזק נגד כח המתאוה שלו' וכן 'לאכפייא סטרא אחרא בשמירת מצות עשה, דהיינו, לכוף טבעו בלימוד התורה יותר מהרגילות שלו, ובנתינת הצדקה יותר מטבעו, וכן בוריות קיום כל המצות, ולהסיר כל מונע מבית ומבחוץ' (לקו"ת שה"ש לב, א-ב). ובשלב זה הקליפה והישות נשארה דבר המנגד לקדושה, רק שהאדם מתגבר עליה.

אך, תכלית הכל היא לבוא לבחי' 'אתהפכא', היינו, להפוך את הקליפה עצמה מרע לטוב, על דרך המאמר רז"ל (ברכות רפ"ט) "בכל לבבך" – בשני יצרן, שתכלית הכוונה היא להפוך את היצר הרע ונפשו הבהמית מרע לטוב, כלומר, שגם היצר הרע יתאוה לדברים טובים וקדושים. והוא שנקרא בזהר 'להפכא חשוכא לנהורא' – שתמורת מציאות של קליפה שמעלמת על אורו ית', תהפך למציאות של קדושה ואור.

(15) ע"פ קהלת ב, יג.

(16) זהו לשון מאה"ז תקס"ז בענין זה: "ועד"ז יובן שרש טעם ענין ירידת הנשמה בעוה"ז השפל בחומר גופני כ"כ, שירידה זו לצורך עליי' היא, כדי שתתעלה במעלה ומדרגה ע"י נפש הבהמית הגופנית, ע"ד דוגמא ממאכל הגשמי שיחי' נפש האדם מטעם הנ"ל, לפי שהנשמה עצמה היא מבחי' התיקון כנ"ל, ונפש הבהמית נפל שרשה מבחי' התוהו וכו"ל, אך, בתנאי שיתהפך חשוכא לנהורא תחלה ויבורר חלק הרע מנפש הבהמית".

וידוע דאדם הוא מבחי' התיקון, כי שורש תולדות הנשמות מיחוד ז"א ונוקבא [דאצילות], שהמה לאחר התיקון כו'. אבל שרש 'מוצא פי ה' שבדומם צומח חי הוא מבחי' התוהו שגבוה מבחי' התיקון, אלא שבסיבת הנפילה נתגשמו ונעשה מעורב טוב ורע כו' (מאה"ז תקס"ז), "אבל כשהם מתבררים על ידי אכילת אדם¹², אזי יחיו את האדם ויוסיפו בו כח וחיות ביותר הרבה מצד שרשן הנעלה מאד" (אוה"ת שם).

ולכן, צריך האדם לקבל חיותו מדומם צומח חי דוקא, לפי ששרש הרפ"ח ניצוצין הוא מאד נעלה, במבואר במקום אחר¹³.

"ועל כן, יש ביכולת המאכלים להוסיף כח ועוז בנפש האדם בשכל ומדות, כמו שאמר רב נחמן: 'עד דלא אכילנא בישרא דתורא' כו', וכן 'חמרא וריחא פקחין' כו', וכיוצא" (מאה"ז תקס"ז).

כי המאמר אלקי שבתוך האדם מספיק רק לעצם קיומו וחיותו. משא"כ להוסיף חיות באדם (שהרי כל ענין האכילה ושתייה הוא להוסיף חיות וכח באדם) יכול להיות רק ע"י המאמר אלקי שבתוך המאכל, שהוא בא משורש נעלה יותר מהמאמר אלקי שבהאדם.

(12) ידוע מה שמבואר בתורת הסוד, שבדברים וחפצים גשמיים ישנם ניצוצות קדושים ש'נפלו' (ירדו ממדרגתם הגבוה) מלמעלה ונתלבשו בדברים גשמיים, והוא סוד 'עץ הדעת טוב ורע' – היינו, שבכל ענייני עולם הזה יש תערובת טוב ורע, שגשם וחומר הדבר (שאליו נמשך האדם כדי למלאות תאוות גופו ונפשו הבהמית) הוא חלק הרע שבגשמי, אמנם, יחד עם זה טמון בו ניצוץ קדושה, דכאשר האדם עוסק במילוי צרכיו הגשמיים לשם שמים, הוא 'מברר' את הניצוץ מתוך התערובת טוב ורע, ומעלה אותו לשרשו ומקורו, והוא פירוש 'בירור הניצוצות'.

וביאור הענין כיצד מבררים הניצוצות מתוך הדברים הגשמיים (שנמצאים תחת ממשלת קליפת נוגה) ו"מגיירים" אותן כביכול להכניסן ולהעלותן לקדושה: "היינו, ע"י שהאדם אוכל מזון ומאכל שנשפע ע"י קליפת נוגה, ומתלבש בלבוש שגדל שם, וכל צרכי שפע דומם צומח חי מדבר אשר שם, ואחר כך הרי הוא בכח מאכל זה מתפלל בכוונה, שמוסר נפשו ב'אחד' כו', והרי על ידי זה הוא מעלה לבחי' הניצוץ אלקי השורה בכח מאכל ההוא שהי' תחת ממשלת קליפת נוגה, ומעלה ומכניסו תחת כנפי השכינה" (תו"א קיז, ב).

(13) ראה לעיל פ' צו יג, ב ושם נסמן (חסידות מבוארת מועדים ח"ב עמ' קכ"ז עמ' שצ"ז), וראה לקו"ת אמור לט, ג. תורה אור בשלח סה, א. יתרו עד, א. ספר המאמרים תקס"ה ע' תרלח. לקו"ת במדבר יא, ג. נשא כו, ב. מטות פא, ב. עקב יד, ב. ספר המאמרים תקס"ד ע' קפח. ספר המאמרים תקס"ז ע' רכט. סה"מ תק"ע ע' סו. סידור עם דא"ח שער בהמ"ז קז, ב. ביאורי הזהר ויצא קלג, ב.

ודוקא עי"ז בא ה'יתרון האור' של התגלות אלקותו ית' ('אסתלק יקרא דקוב"ה').

והוא ע"ד המבואר שהאדם מקבל חיותו דוקא מהמאמר אלקי שבלחם הגשמי – 'חושך', ודוקא מזה בא 'יתרון האור' של תוספת חיות האדם.

ומכל זה מוכח שדוקא בתוך החושך והמטה ישנה מעלה גדולה שאיננה במדריגות העלינויות, ולכן, יתרון האור בא דוקא מתוך החושך וההעלם דעולם הזה דוקא.¹⁸

(18) זה לשון אה"ת כרך-ו ע' א'תשעא, דשם מבואר הענין ביתר ביאור:

"הנה, אנו מוצאים באדם ובהמה שהאדם עם חיותו למעלה מעלה במדרגה מדומם צ"ח, עכ"ז הוא מקבל חיות מהן כשאוכלן וחי מהם, שוללי המאכלי לא ה' מתקיים, ואע"פ שבכתבי האר"ז ע"פ "כי לא על הלחם לבדו יחי האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחי האדם", מבואר תירוץ לזה, והוא: כי מוצא פי ה' שבמאכל, שהוא דבר ה' מעשרה מאמרות המח' את המאכל, ממנו יחי האדם, עכ"ז, אינו מתיישב עדיין, שהרי גם בנפש האדם יש מוצא פי ה' ממאמר "נעשה אדם" המח' אותו, ולמה יצטרך לקבל חיות ממוצא פי ה' שבמאכל שממאמר "תדשא הארץ", ומה יתרון יש למאמר "תדשא הארץ דשא" על מאמר "נעשה אדם, עד שהאדם יקבל חיות ממנו דוקא.

והענין, שבאמת כן הוא, שבח' מוצא פי ה' שבדצ"ח שרשו גבוה יותר ממוצא פי ה' שבאדם, ע"כ יחיה האדם מדצ"ח דוקא, כי הנה, ידוע בע"ח דרפ"ח ניצוצי' נפלו בשבירה מבחי' ז' מלכין קדמאין שמלכו לפני מלך מלך לבנ"י, שהוא עולם התהו שלפני התיקון, ומהם שרש התהוות הדצ"ח, משא"כ שרש נפש האדם הוא מעולם התיקון, כי התהוות הנשמה הוא מיחד זו"ן, שהם לאחר התיקון וידוע שבתהו היו האורות מרובים ונעלים יותר מבחי' תיקון, אלא שהדצ"ח גשמי' לפי שהניצוצי' נפלו בשבירה ונתגשמו ונעשו מעורבי' טו"ר אבל כשהם מתבררים ע"י אכילת אדם אזי יחיו את האדם ויוסיפו בו כח וחיות ביותר הרבה מצד שרשן הנעלה מאד וכמ"ש במ"א בפ' מאמר ר"נ 'עד לא אכילנא בישראל דתורא' כו', ע' בפסוק בהעלותך פ"א.

והנה, עד"ז הוא ענין תועלת המגיע לנשמה ע"י ירידתה בעוה"ז בגוף ונפש הבהמי' שירידה זו צורך עלייה היא שתעלה במדרגה נעלית יותר מכמו שהיתה תחלה קודם שירדה בעוה"ז, וסיבת עלייה זו בא דוקא מחמת הנפש הבהמית ששרש' מעולם התהו, ע"ד הנ"ל בענין המאכלים, אלא שנפל', לכן יש בכחה להעלות הנפש אלקי' שבאדם ששרש' מתיקון, כמו שהמאכל מח' האדם לפי ששרש התהו נעלה מהתיקון כנ"ל. אך, כמו שהמאכל אינו גורם תוס' חיות באדם אלא עד שמתברר תחלה והפסולת נדחה לחוץ כ"א מן המוכחר הוא שנעשה לו חיות, כי המאכל צריך בירור לפי שנתערב בו פסולת ע"י השבירה כנ"ל. כך גם אין הנפש הבהמית גורמת תוס' עילוי להנפש אלהית עד שתתברר תחלה, דהיינו, שיוברר חלק הטוב מן הרע שבנפש הבהמית, והוא ענין 'אתהפכא חשוכא לנהורא' שבזוה"ק, 'דמאן דלא מהפך חשוכא לנהורא לית לי' חולקא בההוא עלמא', כי אם נשאר כך כמו שהוא מעורב ברע אין חפץ בו ולא יצלח לכל מלאכה, אבל כשמתברר, הוא גבוה מאד נעלה, מצד שמה שמתברר שרשו בעולם התהו הגבוה מאד כנ"ל."

ח"ש "חרעתי את בית ישראל כו'", שירידת נשמו' ישראל בעוה"ז נמשל ליריעה, וכן כתי' "חרעתי לי בארץ", שכמו הגרעין כשנוצר בארץ מצמיח אח"כ ממנו בכפלי כפליים, אך, בתנאי שיוקרב תחלה בארץ ויפסד צורתו,

כמו כן הוא בענין ירידת הנשמה לעולם הזה בכדי לעסוק בעבודת האתכפייא של הרע, שאף שלכאורה זוהי ירידה והשפלה גדולה עבורה, מכל מקום דוקא על ידי ירידה ועבודה זו 'אסתלק יקרא דקוב"ה' בכולהו עלמין', דהיינו, שנמשך גילוי אלקי ממדריגה נעלית יותר ממדריגת הנשמה כפי שהיתה למעלה לפני ירידתה.

וזה פירוש כיתרון האור הבא מן החושך דוקא, ר"ל, דוקא מבחי' החושך ומדריגות התחתונות המסתירים על אלקותו ית', הרי מהם נמשך 'יתרון האור', היינו אור נעלה יותר, מחמת גודל מדריגת שרשם למעלה באלקות.¹⁷

[מביא משל לענין זה – שדוקא בתוך המדריגות התחתונות ישנה הארה אלקית ממדריגה נעלית יותר, כיתרון האור מתוך החושך:]

וכמו על דרך משל מגרעין הנזרע בארץ, שעל ידי הרקבון שנרקב ונפסד בארץ, הוא צומח אחר כך בתוספת רב, וביתרון האור כו'.

כלומר: ה'יתרון' של צמיחת הגרעין בא דוקא ע"י זריעתו בארץ הגשמית, והרקבון שנפסד בארץ שהוא כמו 'חושך' וביטול הגרעין.

וכמו"כ תכלית ירידת הנשמה למטה בעוה"ז הוא לאכפייא לסט"א, שהוא ה'חושך' דנפש הבהמית והעולם,

(17) פירוש: דכך עלה ברצונו ית', לברוא את כל סדר השתלשלות העולמות ממדריגה אחת ממדריגה, עד עולם הזה השפל, כדי שהאדם יעבוד את עבודתו בעולם חשור זה, שיש בו 'חושך' כפול ומכופל, עד שהוא מלא קליפות וסטרא אחרא, שהן נגד ה' ממש' (תניא פרק ל"ו), ולהפוך את החושך לאור, וזהו דוקא על ידי עבודת השוב הנתבאר לעיל.

והמעלה בהפיכת חושך לאור היא, שעל ידי זה מתגלה אור גבוה מאד נעלה.

וזהו הפירוש הפנימי בענין 'יתרון האור מן החושך' הנזכר בכתוב, דלפי פשוטו אינו מובן מאי קא משמע לן שיש יתרון לאור על החושך? אך הענין הוא, שיש שני מיני אור: יש אור סתם, שבמקום האור מלכתחילה אין מקום למציאות החושך (שהרי החושך נדחה בדרך ממילא מפני האור). אמנם, יש אור שנוצר מהפיכת החושך עצמו לאור, ואור זה הוא נעלה הרבה יותר מסתם אור. וזהו הפירוש ב'יתרון האור מן החושך', שיש יתרון ומעלה לאור שנוצר מן (ומתוך) החושך עצמו (ראה בפרטיות בס' הערכים – חב"ד כרך ב' ערך אור ביחס לחושך סעיף ח. ושי"נ).

וזהו תכלית בריאת עולם הזה השפל, שנקרא 'חושך' מחמת גודל ההעלם וההסתר השורר בו, כי על ידי שהאדם מהפך את גשמיות העולם לקדושה, מתגלה אור אלקי עליון ביותר, 'יתרון האור', שלמעלה מעלה ממדריגת האור האלקי המאיר בעולמות עליונים.

מדברי הזהר מובן שישנם בחי' 'עלמין' (עולמות), וישנן גם בחי' עשר ספירות שהם כחות אלקיים שבהן ועל ידן הקב"ה מנהיג את בחי' 'עלמין' אלו.

וגם מבואר שיש 'עלמין' סתימין, שהם העולמות היותר נעלים, שמחמת גודל מעלת מדריגתם הם בבחי' העלם לגבי הנבראים שלמטה מהם, ו'עלמין' דאתגליין, שהם העולמות התחתונים, שהם כביכול, כאילו חוץ ממקורם ושרשם באלקות, וניכרים ונראים כמהות ומציאות בפני עצמם.

[ונעתה מבאר מהו בחי' 'עלמין' (לאנהגא בהון עלמין סתימין וכו'):]

'עלמין' – הוא מלשון העלם.

'עולם' הוא מלשון העלם²¹, ולהלן יבאר משמעות הענין בזה.

ונקודת הביאור בזה: מאחר שהעולמות הם בבחי' גבול ומדה, וכל שכן עולמות התחתונים שהם בבחי' גשמיות וחומריות ומלא קליפות וסטרא אחרא, לכן הם מעלימים ומסתירים על אלקותו ית', שלא יוכל להתגלות ולהאיר בהם בבחי' גילוי.

ונקראים בזהר 'היכלות'.

זה שכתוב בזהר 'לאנהגא בהון עלמין', 'עלמין' אלו (המעלימים על אלקות כנ"ל) "נקראים בזהר לפעמים גם בשם היכלות, כמו ז' היכלות דפרשת פקודי" (מאה"ז תקס"ז).

[והולך ומבאר בפרטיות תוכן ענין ההיכלות הללו – תחילה יבאר שישנם הרבה מדריגות שונות של היכלות:]

'היכל' החסד, 'היכל' הגבורה, 'היכל' הזכות' בו'.

הובא בזהר לעיל שהקב"ה האציל וגילה מאתו העשר ספירות כדי 'לאנהגא בהון עלמין'. דהיינו, שהנהגת העולמות וההיכלות היא על ידי עשר כחותיו ית', וזוהי הסיבה שיש הרבה מיני היכלות, היכל החסד, היכל הגבורה, היכל הזכות, דכל היכל הוא כנגד אחת מהעשר ספירות, שכן מכיון שלכל עולם ומדריגה למעלה ישנה ספירה מיוחדת שעיקר הנהגת העולם ההוא באה על ידה, לכן עיקר ענינו של כל עולם ועולם תלוי בענין הספירה המנהגת אותו.

קיצור פ"ב: "יבאר ענין שהאדם שהוא למעלה מדצ"ח, הוא ניזון מדצ"ח, להיות שרשו יותר נעלה ממנו, ושכמו כן הוא תכלית ירידת הנשמות בעוה"ז, כי ע"י הגוף ונפש הבהמית תתעלה הנפש אלקית ביתר שאת ממדרגתה הראשונה" (אוה"ת שלח ע' 54).

פרק ג

ביאור ענין בחי' 'עלמין' הנק' היכלות בזהר, לפי שמעלימים אל אלקות

וביאור הענין.

כדי להבין את כל הנ"ל בפרטיות יותר, צריך לבאר תחילה ענין 'עלמין' ('אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין') מה הם¹⁹.

דהנה, אליהו אמר בתיקונים²⁰: 'אנת הוא דאפיקת עשר תיקונים, וקרינן להון עשר ספירן, לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין בו' (ועלמין דאתגליין).

בכדי להבין ענין בחי' 'עלמין' ('אסתלק קוב"ה בכולהו עלמין'), יש להקדים דברי הזהר שבה נזכר ענין העלמין: 'אנת הוא דאפיקת עשר תיקונים וקרינן להון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין, ועלמין דאתגליין'. תרגום הזהר: אתה הוא שגילית עשר תיקונים, שאנו קוראים להן 'עשר ספירות', (ומטרתן היא) להנהיג בהן (- על ידן) עולמות הסתומים (-נעלמים) שאינם גלויים, ועולמות הגלויים.

כך גם ירידת הנפש אלקי' הנמשל לזרע להתלבש בנפש הבהמי' שנמשלה לעפר הארץ, הרי הניצוץ אלקי מפסיד טוב יטעמו ותענוגו שהי' מתענג על ה' בג"ע, אך אח"כ יצמיח בכפלי כפליי' ע"י עפר הארץ שהיא הנפש הבהמי' דוקא מצד שרש' מאד נעלה כאשר היא מתבררת. וזהו ענין הירידה צורך עליי'".

19) סגנון השאלה באוה"ת שם ע' א'תשעב: "וביאר ענין עליי' זו איך ומה היא יובן ע"ד מ"ש בזהר תמיד 'כד אתכפא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין', שגם זה צריך הבנה: מה שייכות להוספת גילוי אלקות ע"י אתכפא סט"א דוקא? וגם צ"ל מ"ש 'בכולהו עלמין', מהו 'עלמין' דוקא?"

(20) תיקוני זהר בהקדמה.

21) על דרך דרשת רז"ל על הכתוב (שמות ג, טו): 'זה שמי לעלם, זה זכרי לדר דר', ד'לעלם' כתיב חסר וי"ו, לומר, העלימהו [שמו ית'], שלא יקרא ככתבו (פסחים ג, א. שמות רבה ג, ז). דמזה מוכח ש'עולם' הוא מלשון העלם.

כלומר: ישנן הרבה מדריגות במלאכים עליונים גבוה מעל גבוה, ולפי ערך מדריגת כל מלאך כן יהי' השגתו באלקות, דמלאך יותר עליון ורוחני יוכל להשיג גילויים יותר עליונים, וכן לאידך גיסא, מלאך יותר תחתון במדריגה, יוכל להשיג רק מדריגה נמוכה באורו ית'.

והנה, שירת המלאכים הוא ביטוי תשוקתם הנפלאה לאלקות מחמת השגתם באורו ית'. דהיינו, כאשר מלאך אחד משיג ותופס אורו ית', הרי אור וגילוי זה נרגש בו ובמילא מתפעל בשירה, שזוהי הביטוי להתפעלות זאת.

[י'וביאור ענין ההיכלות עצמן²⁴ (מאה"י תקס"ז).

דהיינו, עתה יבאר שמלבד זה שהוסבר עד כאן שכל היכל הוא במדריגה אחרת – היכל החסד, היכל הגבורה וכו' – הנה, גם בתוך כל היכל גופא, ישנן ריבוי פרטים ומדריגות:]

וה'היכל' – הוא בחינת כולל, שכולל כל הפרטיות שבתוכו.

[מביא דוגמא לענין זה שהיכל הוא בחי' כולל:]

כמו 'היכל החסד' – כללותו הוא חסד, והפרטיות שבתוכו הוא חכמה שבחסד, חסד שבחסד כו', וכל העשר ספירות.

ידוע שבספירות העליונות ישנו ענין ההתכללות, היינו, שכל ספירה כלולה מכל עשר הספירות, לדוגמא בספירת החסד יש חכמה שבחסד, חסד שבחסד, גבורה שבחסד, תפארת שבחסד, וכו'. כי העשר הספירות הן כחותיו ומדותיו של הקב"ה, ו"מאחר שהן ביחוד גמור עמו, לכן הן מתייחדות זו בזו וכלולות זו מזו, כמאמר אליהו: 'ואנת הוא דקשיר לון ומייחד לון' כו' (תניא שער היחוד והאמונה פ"ו).

ולפיכך, הגם שבעיקר מקבל כל עולם השפעה מספירה אחת, ולכן כללות עולם זה הוא כענין ספירה זו, מ"מ, עם ספירה זו כלולות גם שאר כל הספירות, ולכן בפרטיות עולם זה יש בו גם התכללות שאר כל הספירות. וזהו הפירוש שכל היכל ועולם הוא בחי' כולל, כי הוא כולל בתוכו הרבה פרטים מצד התכללות הספירות.

ובתוכם נשמות שנהנין מזיו השכינה, ומלאכים שעומדים באהבה ויראה ופחד כו', כמו מחנה מיכאל – בחינת אהבה, ומחנה גבריאל – בחינת יראה ופחד.

בכל ספירה מאיר ומתגלה הארה אלקית. וזהו שהעשר ספירות מורכבות מאורות וכלים²², היינו, שהכלי הוא הגדר והענין של ספירה זו, והאור הוא החיות אלקי המתלבש ומתגלה בתוך אותה ספירה. לדוגמא, על ידי ספירת החסד מאיר אורו ית' באופן של השפעה וגילוי וזה מביא את רגש האהבה (תכונת החסד), ועל ידי ספי' הגבורה מתגלה אורו ית' באופן של צמצום ומיעוט שגורמת רגש היראה.

והלכך, בתוך כל עולם מתגלה הארה וזיו אלקי דרך אותה הספירה שמנהיגה עולם זה, וזהו שאמרו רז"ל על עולמות והיכלות אלו שבהם 'נהנין מזיו השכינה', דכל נשמה ומלאך הנמצא בעולמות אלו נהנה מגילוי והארה זו.

וכן, לפי זה מובן שבכל עולם בפרט שמונהג על ידי ספירה פרטית, מתגלה הארה אלקית לפי ערך הספירה המנהיגת עולם זה. וזהו ענין הכתות שונות של מלאכים עליונים (הנמצאים בעולמות והיכלות אלו), מיכאל באהבת ה', וגבריאל ביראה, שכן בעולם שמאיר הגילוי מספירת החסד מתפעלים המלאכים שם באהבת ה', ובעולם שמאיר הגילוי מספירת הגבורה מתפעלים המלאכים שם ביראה ופחד ממנו ית'.

[מביא ראיה לענין זה שיש מלאכים שהם בבחי'

יראה ופחד ממנו ית':]

כמאמר רז"ל²³: 'נחר דינור יוצא מזיעתן של חיות כו'.

- ר"ל: הזיעה של המלאכים (החיות) מורה ע"ז שיש להם יראה ופחד ממנו ית', עד שכביכול מזיעים בפחד מחמת מורא שמים.

ואומרים שירה, כל אחד ואחד לפי השנתו.

כל המלאכים אומרים שירה לה', והתפעלותם והתלהבותם בשירה היא לפי ערך השגת המלאך ההוא באלקותו ית'.

24) ביאור ענין ההיכלות באופן ברור יותר ראה בהקדמה "היכלות עליונים".

ליש, ואינם מערך ומהות אין סוף ב"ה – שאין לו תחלה ואין לו תכלה [- סוף], ולכן, צריך ההיכל להעלים ולהסתיר בו.^{27, 26f}

מאחר שהנבראים שבעולמות עליונים (המלאכים ונשמות) הם בעלי גבול ותכלית²⁸, הרי אילו היה מתגלה עליהם אור אין סוף ב"ה כמו שהוא, היו מתבטלים ממצאותם לגמרי, כנר באבוקה, כי אינם מערך אור אין סוף ב"ה כלל, שהוא ית' אין סוף וכלי גבול, והם בבחי' גבול ומדה.

[וכמו עד"מ כאשר האדם מסתכל ישיר באור השמש, אזי מתקלקלים כלי עיניו רח"ל, כי העינים אינם כלים מתאימים להכיל בתוכם אור גדול ותקיף כזה].

ולכן צריך להיות העלם והסתר על אור אין סוף ב"ה שיוכל להתגלות אל הנבראים שבעולם ההוא לפי השגתם וערכם. וזהו ענין ההיכל, שהוא מעלים ומסתיר על אור אין סוף ב"ה שלא יתגלה להם יותר מכפי מידתם, כי אם לפי השגתם ותפיסתם, ועל ידי זה אינם בטלים במציאות באורו ית' האין סוף.

"וזהו ענין שהנשמות ומלאכים יושבים בהיכלות ונהנין מזיו השכינה, בהיכלות דוקא, שכשהאור עובר ונמשך דרך ההיכלות, אזי יוכלו הנשמות ומלאכים ליהנות ממנו, ושלא

(26) (ובבחינת אצילות הוא בחי' אורות וכלים - היינו, האור האגילי מאור א"ס ב"ה, והכלים הוא ההיכל שמעלים על האור. וכן הוא בכל עולם ומדריגה, שישנו ענין ההיכל וההעלם, וגם הגילוי אלקי שמאיר שם).

(27) זהו לשון מאה"ז תקס"ז בענין זה: "והענין הוא למעלה, להיות כי אור א"ס בעצמותו הוא אור פשוט בלתי מוגבל כלל, ואין לנבראים ערוך לו כלל, אחר שהמה בעלי גבול מאין ליש, ואור א"ס אין לו תחלה, ואין לו תכלה כי כנודע, וא"כ, האיך באפשרי שיקבלו הארה ושפע מאתו, אם לא שיהי' כמו בחי' היכל גשמי למטה, שיעלים ויסתיר אור האלקי עליהם, ואז יוכלו הנבראים - כמו הנשמות שיושבין בהיכל ההוא - ליהנות מזיו השכינה העובר דרך ההיכל ההוא, ולא יתבטלו ממצאותם, כי, אם היו מקבלים מבילתי אמצעות בחי' ההיכל מאור א"ס, הרי היו מתבטלים ממצאותם לגמרי כי'.

וע"כ, בכל עולם ועולם מד' עולמות דאבי"ע, יש בחי' היכלות, שבהן ועל ידן יעבור אור א"ס למקבלים, כידוע שיש היכלות גם באצילות, וגם לפני האצילות, כמבואר בזוהר בכמה דוכתי, והיינו, מפני שע"י בחי' היכלות נתמצצם האור כ"כ, עד שכל אחד ואחד אינו מקבל רק לפי ערך השגתו בלבד".

(28) המלאכים עליונים (אפילו היותר עליונים שהם השרפים הנזכרים בקרא) הם בבחי' גבול ותכלית, שכל מלאך יש לו את הגדר והציור הפרטי המיוחד לו דוקא, שזהו ענין הגבול.

[ומביא משל גשמי לענין התכללות זו שבהיכלות:]

ובמשל העיגול ובית שכוללים כל הפרטיות שבתוכם.

- היינו, למרות שהבית בכללותו הוא המקום שבו האדם דר, הרי ביחד עם זה כלולים בו הרבה פרטים - כמו כליו ומלבושיו ומאכל וכו', רק שכל הפרטים כלולים בהכלל, דהיינו, שכל הפרטים של הבית הם כולם לכוונה אחת, שיוכל האדם לדור בביתו.

וכך הוא ענין ההיכל, שבכללותו הוא מדריגה אחת, אבל כלולים בו גם שאר כל הספירות, אבל כל שארי הספירות הם פרטים של אותו כלל של ההיכל ההוא - לדוגמא בהיכל החסד, גבורה שבחסד, תפארת שבחסד וכו'.

[ועל פי זה יובן דיוק לשון דברי זוהר שהובאו לעיל:]

וזהו פירוש 'אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין' לאנהגא בהון עלמין' - 'עלמין' הם בחי' ההיכלות, בחינה הכוללת, ו'לאנהגא' - הוא בחינת הפרטיות שבתוכם.

פירוש: 'עלמין' קאי על כללות ענין העולם וההיכל ההוא, היכל החסד, היכל הגבורה וכו'.

ו'לאנהגא בהון עלמין', קאי על ההנהגה הפרטית של עולם זה, דהגם שבכללות עיקר ענינו הוא כמדריגה אחת, מ"מ, כלול בו הרבה פרטים, ועל פי הפרטים הללו הוא הנהגת העולם בכל פרטיו.

[ועכשיו חוזר לבאר מה שהובא לעיל, ד'עולם' הוא מלשון העלם, וכן הוא לגבי ההיכלות (שבזוהר נקראים 'עלמין' בשם היכלות), שהם בבחי' העלם:]

וההיכל הוא מעלים ומסתיר אור אין סוף ברוך הוא²⁵, שלא יתגלה להם] - להנשמות והמלאכים שבתוך ההיכלות [כי אם לפי השגתם, שלא יהיו בטלים באין סוף ברוך הוא, לפי שהם בעלי גבול מאין

(25) לביאור ענין ההיכלות ואיך שהם מעלימים על אלקותו ית' ראה גם מאה"ז תקס"ז ע' רכד ואילך. ע' רל. אוה"ת דברים ע' כ ואילך. ואתחנן ע' שצב. נ"ך ע' תצו. סה"מ תרנ"ה ע' רכד. אעת"ר ע' קנו ואילך. ד"ה וישמע יתרו דשנת העת"ר (בהמשך תער"ב ח"ב עמ' תתנ"א). תש"ח ע' 82. ד"ה בראשית ברא תש"כ (סה"מ תש"כ ע' כט).

ודבר בפני עצמו" (לקו"ת פ' שלח ד"ה ויאמר כו' (ע' לו, ד), והוא ביאור על מאמר זה).

ולא עוד אלא שכל כך מתעלם הכח אלקי שמהווה את עולם הזה הגשמי עד שיתכן גם מציאות הקליפה וסטרא אחרא, דלא רק שהם מעלימים על האלקות שמחיה ומהווה אותם, אלא שהם גם בבחי' מנגדים לחיות זה. שכן כל ענין הקליפה וסטרא אחרא הוא שאומר 'אני ואפסי עוד', והוא ענין הטומאה, שהוא הלעומת זה של קדושה.

פרק ד

ע"י סוד מרע ועשה טוב מתקנים את ההעלם של עולם (היכל) להיות כלי לגילוי אלקות

[אחרי שהוסבר תוכן ענין ה'עלמין' (היכלות), שהם מעלימים על אלקות כדי שיוכל להתגלות אל הנבראים לפי ערכם (עד שמשתלשל מזה העלם גמור בעולם הזה הגשמי) – יחזור לבאר מה שהובא לעיל שע"י אתכפיה סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין:]

וזהו ענין ירידת הנשמה לעולם הזה השפל דוקא – ירידה לצורך עליה³⁰ – כדי 'לאכפיה לסטרא אחרא' על ידי 'סוד מרע'³¹, ועל ידי זה 'אסתלק יקרא דקודשא בריך הוא בכולהו עלמין', שלא יהיו הכלים וההיכלות בבחינת מסתירים [על] אור אין סוף ברוך הוא - כמו שהם מסתירים בדרך כלל כדלעיל.

30 צריכים לומר שירידת הנשמה למטה היא לשם איזו מטרה ותכלית, כי לפני ירידת הנשמה למטה היתה בגן עדן בתכלית הרוחניות, נהנית מזיו השכינה ממש, ואילו אחרי ירידת הנשמה למטה הרי אינה רואה אלקות כלל, ואדרבה, עולם הזה הוא מלא קליפות וסטרא אחרא שהם היפך ענין אלקות וקדושה, ולשם מה הוריד הקב"ה הנשמה כל כך למטה? אלא צריכים לומר אשר על ידי ירידה זו תגיע הנשמה למעלה יותר עליונה מכפי שהיתה טרם ירידתה, ועלייה זו יתכן רק בירידת הנשמה למטה בעולם הזה.

ואם כן, צריך להבין עלייה זו מה היא, דהיינו, מה יכול להיות גדול מזה – שהיתה הנשמה נהנית מגילוי אלקות ממש. דלכאורה למטה בעולם הזה אין שום גילוי אלקות, ואיך תגיע הנשמה לעילוי גדול יותר בעולם זה שבו אלקות הוא מוסתר ומכוסה מעין כל רואה?

זהו שהולך ומבאר.

31 תהלים לד, טו.

יתבטלו ממצאותם, כי אילו היו מקבלים מאור א"ס ב"ה בלתי אמצעות ההיכל היו מתבטלים לגמרי.

ונמצא, שפעולת ההיכל היא כמו פעולת הבית הגשמי המסתיר ומעלים לאור השמש עד"מ שלא יאיר בתוקף כ"כ, שע"י"ז יוכלו האנשים שבו לקבלו, ולא יזיקם השרב והחום, כך פעולת ההיכלות עליונים היא, שיוכלו הנבראים לקבל הארת אור אין סוף ב"ה.

(ונמצא, ענין ההיכל משמש ב' דברים: הא' – שכולל להפרטים, הב' – שמעלים החיות הנמשכת להן, ועל ידן הם מקבלים, וזהו נכלל במלת 'כולל' ו'סובל', והוא להנמצאים שבו כבית לאנשים, ועל כן נקרא 'היכל') (מאה"ז תקס"ז).

[ההיכלות הללו יורדות ממדרגה למדרגה –]

עד שבהשתלשלות רבות [מהיכלות העליונים] נעשה שמים וארץ גשמיים, שאין נראה בתוכם אלקות כלל, כי אם בבחינת 'יש' ודבר נפרד בפני עצמו, בחינת 'סטרא אחרא'.

"והנה, אעפ"י שהעולמות [והיכלות] אלו הם בודאי מבחי' קדושה עליונה, כי המכוון בצמצום זה הוא בשביל שיתהוו הנבראים [בעלי גבול], וכמבואר במקום אחר²⁹ בפי' 'כי הוי"ה הוא האלקים', שהצמצום דשם אלקים הוא עצמו בחי' הוי"ה כו' – עכ"ז, בריבוי ההשתלשלות עד שנמשך בעגולים דעשיה, שמהם נתהוו שמים וארץ הגשמיים, שהם מבחי' העגולים, וכנראה בעליל שהשמים הם עגולים בטבען, וכן כדור הארץ הוא עגול (וגם יסוד הרוח שבארץ הוא מבחי' עגולים).

הנה, בריבוי ההשתלשלות [המדרגות, מדרגה אחר מדרגה] נתהווה מזה צמצום גמור והעלם גדול, שנתעלם בחי' כח האלקי המחיה את העולם ונתלבש בלבושים רבים ועצומים [של גשמיות וחומריות עולם הזה], כי 'עולם' הוא מלשון העלם כנודע. ושרש כל השרשים להעלים – זהו מבחי' ההעלם דעגולים העליונים [- ההיכלות הנ"ל], שהאור מתעלם בהם ואינו מתגלה, שמזה נמשך באצילות להיות הכלים מכסים על האורות ומעלימים אותם, שיהיה גילוי החיות מוגבל בתוכם בגבול, שמזה הוא הגורם שברביבוי ההשתלשלות יהיה בחינת העלם גמור, שיתעלם הכח האלקות ויתלבש בלבושים רבים, עד שיהיה נראה כאלו העולם הוא יש

29 תניא שער היחוד והאמונה פ"ו ובד"ה וידעת תרנ"ז.

רק שיהיה בחינת כלים לקבל גילוי אור אין סוף ברוך הוא, על ידי בחינת 'ועשה טוב'³³, מצות מעשיות, 'רמ"ח פקודין רמ"ח אברין דמלכא'³⁴.

- כלומר: אחרי שהוסר ההעלם של הכלים על ידי עבודת האדם בסור מרע ואתכפא סטרא אחרא כנ"ל, עדיין צריך לעשות כלים שיוכלו לקבל אורו ית' בתוכם בבחי' פנימיות.

והנה, זהו כל ענינם של קיום מ"ע, ד"ע"י מ"ע הרי נעשה בחי' כלי לקבל האור שיאיר בתוך הכלי, ולא יתעלם כו'.

"כי ידוע בזהר ד'רמ"ח מ"ע נקראים רמ"ח איברים דמלכא, ועד"מ האברים באדם, שהגם שהן מגבילים להאור והחיות אשר שוכן בכל אחד ואחד מהם, הנה, מ"מ אור וחיות השוכן בהן מתגלה על ידן בגילוי אור דוקא, עד"מ כח הראיה בעין, שהעין היא הכלי לאור וחיות הראיה הרוחנית, ועל ידה יאיר אור הראיה לראות למרחוק כו'. וכך כל האיברים, כמו הרגל והיד וכיוצא, כולם הם כלים שהאור מאיר על ידן דוקא.

וכך למעלה נעשין בחי' רמ"ח פקודין [- מ"ע] רמ"ח איברים דמלכא, דהיינו, בחי' כלים לאורות העליונים שיאירו על ידן דוקא, היפך בחי' ההיכלות, שהן בחי' מסתירים כו' (מאה"ז תקס"ז).³⁵

רק שמתחלה - לפני שיכולים להמשיך גילוי אור א"ס ב"ה בתוך ההיכלות והעולמות ע"י עשיית כלים של מ"ע - צריך להיות בחינת 'סור מרע', בחינת 'אתכפא סטרא אחרא', כמו שכתוב³⁶ "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו'", ועל ידי זה 'אסתלק יקרא

"והנה, באתערותא דלתתא הוא אתערותא דלעילא, [דהיינו] ע"י שהאדם מעמיק ונותן דעת ולב לראות איך שהקב"ה מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, וכמ"ש (דברים ד, ל"ט): 'וידעת היום' וגו', וכולא קמיה כלא חשיב ממש, ומה שהעולם נדמה ליש ודבר הוא מצד ההעלם וההסתרה, שמתעלם הכח האלקות, אבל באמת 'אין עוד מלבדו' כו', נמצא: ש[ע"י התבוננות זו] הוא פועל שיועבר הצמצום וההעלם שמתעלם הכח האלקות, ולהיות מתגלה בבחינת גילוי.

ובאתערותא דלתתא זו, גורם אתערותא דלעילא, שגם למעלה לא יהיו בחי' הכלים מעלימים את האורות ומגבילים אותן, ושיהיו [האורות] בוקעין ומתגלגל למטה כמו שהם ממש, ולא יהי' בחי' ההסתרות והצמצומים כו'.

וכאשר למטה נעשה אתכפא סט"א, דהיינו, העברת הצמצום וההסתרה, שיהיה בחי' גילוי אלקות בנפש האדם, על ידי זה נעשה למעלה גם כן גילוי אלקות, שלא יהיו בחי' כלים המסתירים את האורות כו'.

וזהו המכוון בתורה ומצות, שגורמים ע"י השראת א"ס, דהיינו כנ"ל, דכד אתכפא סט"א בסור מרע ועשה טוב, אזי באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, שיהיה למעלה העברת כל ההעלמות המעלימים את גילוי אור וחיות כו', עד שגם צמצום הכלים המגבילים את האורות ומסתירים אותן יועבר ג"כ, שיהיו האורות בוקעים ומתגלגלים למטה כנ"ל (לקו"ת ביאור על ד"ה זה ע' לח, א).

כלומר: "ע"י ביטול הרע דל"ת הרי הוסר כח המעלים והמסתיר" (מאה"ז תקס"ז).³²

(32) זה לשון אזה"ת, דשם מוסיף ביאור: "כד אתכפא סט"א אסתלק יקרא דקב"ה", פי', שנגלה אורו ביתר שאת יותר מכפי המדה והצמצום גם 'יכולהו עלמין' והיכלות המסתירים, לפי שאז אין העלמין וההיכלות מסתירים כלל, אלא אדרבה, נעשה מהם בחי' כלים לקבל האור בגילוי, ולא להסתיר ולהעלים האור, והיינו, דוקא ע"י 'אתכפא סט"א', אז נעשה שינוי זה בהיכלות, לפי שענין אתכפא, היינו, בסור מרע בכל מל"ת, ועשה טוב בכל מ"ע.

וע"י סור מרע הרי הוסר כח המעלים והמסתיר (שבהיכלות), לפי שההסתר הגמור הוא מחמת הרע, שהרי לעתיד כשיתברר הרע, כדכתיב 'זאת רוח הטומאה אעביר', אזי כתי' 'ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר' כו', ושרש התהוות ההסתר הגמור בא מחמת ההיכלות המסתירים כנ"ל, ולכן, כשהוסר ההסתר הגמור [למטה] ע"י ל"ת, גורם ג"כ הסרת כח המעלים שברשעו, דהיינו, בהיכלות [עליונים] כו'.

(33) תהלים לד, טו.

(34) ראה ת"ז תיקון ל'. נתבאר בתיאור פ"ז פכ"ג ובתו"א ד"ה משה ידבר (חסידות מבוארת מועדים ח"ב עמ' שי"ד ואילך).

(35) ענין זה מבואר גם באזה"ת עם הוספת קצת אותיות הסברה: "ידוע בזהר ד'רמ"ח מ"ע אינן רמ"ח איברים דמלכא, ועד"מ האיברים באדם, שהגם שהן מגבילים להאור וחיות השוכן בכל אחד ואחד מהם, הנה מ"מ, אור וחיות השוכן בהן מתגלה על ידן בגילוי אור דוקא, עד"מ כח הראיה בעין, שהעין הוא הכלי לאור הראיה הרוחנית, ועל ידה יאיר אור הראיה הרוחני לראות למרחוק, והוא בחינת גילוי, ולא בחי' העלם ע"ד ההיכלות, וכך ע"י המצות נמשך גילוי אור א"ס ב"ה".

(36) במדבר טו, לט.

אם יטעון ראובן כך ושמעון כך יהי' הפסק כך – הרי פסק זה הוא מצד שכן מחוייב בחכמתו של הקב"ה.

וידוע שהוא ית' וחכמתו אחד, דהיינו, שא"א להפריד בינו ית' למדותיו, כדאיתא בזהר ד'איהו וגרמוהי וחיוהי חד', שהוא ית' חד עם מדותיו וספירותיו, וכן זהו הפירוש במה שכתב הרמב"ם³⁸ 'הוא המדע והיודע והוא הדיעה עצמה'. ובמילא שורה אור אין סוף ב"ה עצמו בתוך חכמת התורה.

והמצות הם רמ"ח המשכות מחכמה עילאה, ולבן נקראים 'אברין דמלכא'.

והמצות הם רמ"ח אברים של הקב"ה כביכול, כלומר, התורה היא חכמתו ית', והמצוות הן אבריו. רצה לומר, כמו שבנפש האדם עיקר גילוי נשמתו הוא במוחו שבראש, ומשם מתפשטת הארה ממנה לשאר אברי הגוף, כמו כן למעלה, עיקר השראת וגילוי אור אין סוף ב"ה הוא בחכמת התורה (מוחין שבראש), ומשם נמשכות הארות אלקות בכל אברים דמלכא, דהיינו, בתוך הרמ"ח מצות עשה.

[מביא משל גשמי לזה שבאברי הגוף נמשכת חיות מהמוח, ועל פי זה מובן שכך הוא לגבי תורה ומצות:]

כמשל האברים שנמשך בתוכם חיות מהמוח, כנראה בחוש – שנמוח מרגיש כאב של כל האברים בו' - והרי זה ראייה שנמשכת חיות מהמוח בתוך האברים, דאם לא כן, כיצד היה נרגש במוחו כל מה שנפעל ברמ"ח אבריו.

כמו כן, על ידי המצות נמשך אין סוף ברוך הוא מבחינת חכמה עילאה ל'עלמין סתימין' ו'עלמין דאתגליון'³⁹.

דקודשא בריך הוא, ואז [דוקא] יכולים לקבל – על ידי בחינת 'ועשה טוב' – גילוי אור אין סוף ברוך הוא למטה על ידי רמ"ח מצות עשה.

כדי שיוכל להיות המשכת גילוי אלקות למטה בתוך העולמות (שהם בדרך כלל בבחי' מסתירים), צריך להיות תחילה בחי' סור מרע והסרת תכונת ההעלם מהעולמות, ורק אז יכולים העולמות לקבל גילוי אור אין סוף ב"ה למטה ע"י קיום רמ"ח מ"ע.

נמצאנו למדים מכל הנ"ל, שירידת הנשמה למטה לעולם הזה השפל היא לצורך עלייה, ועלייה זו נפעלת על ידי העבודה של 'אתכפא סט"א'. שכן בטרם ירדת הנשמה למטה היתה בהיכלות ועולמות העליונים, ונהנית מזיו השכינה, אך מ"מ, לא היה אפשר להתגלות אלקות אליהם בבחי' גילוי רב ועצום, אלא רק לפי ערכם והשגתם, כי היו ההיכלות בבחי' מסתירים, אולם, על ידי ירדת הנשמה למטה ועבודתה בבחי' אתכפא וסור מרע, הרי מסירים ומעבירים את העלם זה, ועתה יוכל להיות גילוי אלקות למטה כמו שהוא למעלה ממש, ובמדרגה עליונה יותר ממצב הנשמה בטרם ירדתה למטה.

וע"פ כל זה יבואר בסמוך הטעם למה לא רצו המרגלים ליכנס לא"י, ומה הי' סיבת טעותם.

[ואך, באמת אין זה מובן, האידך יגרום האדם בחינת השראת אור אין סוף ע"י שעושה המצוה? כי מה שייכות והתחברות יש לו לאלקות על ידי שלוש התפילין ומתעטף בציצית [גשמיים] לגרום על ידי זה המשכת אור אין סוף" (לקו"ת לו, גבהיאר).

כלומר, המצוות נעשות בדברים גשמיים ומוגבלים, ואיך ממשיכים על ידם גילוי אלקות שהוא בלי גבול ואין סוף, והרי איזה שייכות יש לאדם עם אור אין סוף ב"ה על ידי מעשה גשמי גשמי?

וזהו שממשיך לבאר:]

ד'אורייתא מחכמה נפקת'³⁷.

איתא בזהר 'אורייתא מחכמה נפקת' (התורה יוצאת מחכמה), דהיינו, דשורש ומקור התורה למעלה הוא בחכמתו ית', חכמה דאצילות. זאת אומרת, שהסברות שבתורה – כמו

(38) הלכות יסודי התורה פ"ב ה"י ועיין גם מו"נ ח"א פס"ח וז"ל פ"כ-כ"א.

(39) ישנן שתי מדריגות באלקות, בחי' עלמין דאתגליון, ובחי' עלמין סתימין דלא אתגליון, עלמין דאתגליון קאי על ההמשכה של אלקותו ית' שבבחי' גילוי, שמציאות הברואים והעולמות כבר ניכרת ונפרדת בבחי' גילוי כל אחד בפני עצמו. לעומת מציאותם במקורם, דשם הם מכוסים וכלולים באלקות, ומחמת גודל הגילוי אשר שם אין מציאותם ניכרת, אלא הם עדיין בהעלם. חזו בחי' עלמין סתימין, דקאי על מקור של ההמשכה האלקית כפי שהעולמות והנבראים כלולים שם לגמרי בעצמות אלקות, ובמילא אין מציאות הנבראים שם בגילוי עדיין.

"דהנה, ים ויבשה הוא עלמא דאתכפא ועלמא דאתגליא, ד'כל מה שיש ביבשה יש בים', רק שהברואים שבים הם מובלעים ומכוסים בים, ואי אפשר

(37) זהר ח"ב קכא, א. וראה גם כן שם פה, א.

וכן על פי מה שנתבאר לעיל יתרץ אחד הקושיות מתחילת המאמר: מה שבח הוא זה שא"י הוא "ארץ זבת חלב ודבש"⁴⁰:

"חלב ודבש"⁴¹ - שבשבח של ארץ ישראל "ארץ זבת חלב ודבש" - הם בחינות 'תריין דרועין'⁴² - שתי זרועות (עליונות), חסד וגבורה, 'מינא ושמאלא, וביניהן כלל' כו'⁴³ - וכדאיא בתקוני זהר: 'חסד דרועא ימינא, וגבורה דרועא שמאלא, וכמו שכתוב'⁴⁴ "ומתחת זרועות עולם כו'" - שהוא בחינת המשכת אלקות על ידי מצות מעשיות, 'רמ"ח אברין דמלכא'.

(40) כדי להבין את הבא לקמן יש להעתיק מהביאור בלקו"ת:

"ועתה יובן ג"כ שרש ענין קיום המצות בארץ ישראל דוקא, וכמ"ש 'לעשות בארץ' כו'.

כי הנה, כתיב בה בא"י 'ארץ אשר היא זבת חלב ודבש'. פי' לשון 'זבת' הוא לשון מפעיל, שעושה להיות זב חלב ודבש.

והענין הוא, כי חלב ודבש הם בחי' כללות השתלשלות עשר ספירות, שהם בחי' מ"ה וב"ן, שהם חסדים וגבורות, חלב - הוא בחי' חסדים, ודבש - הוא בחי' גבורות, כי דבש נק' דין דגדלות כנודע, שלכך נאמר 'כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו' כו'.

ושניהם הן בחי' מוחין דגדלות.

חלב הוא בחי' מוחין דגדלות דחסדים, וכמשל חלב האם שמגדל את הולד וממשיך בו שכל כו'. וכך למעלה הוא בבחינת בינה שמגדלת אבריים דז"א ע"י השפעת השכל, והוא הנקרא בחינת חלב דאימא. וכמאמר רז"ל (ברכות י"ד ע"א): 'עשה לה דדים במקום בינה' כו'. ובע"ח (שער הכללים ספ"ג) מבואר ג"כ בענין אָלֶךְ ד' ומיד"ד, שהם שני דדים דאימא, שמהם יוצא החלב לז"א לגדלו כו'.

ודבש הוא בחי' מוחין דגדלות דגבורות, שהרי נק' דין דגדלות, והיינו, שהם בחינת גילוי האורות, היפך בחי' הצמצום של הכלים כו'.

זהו ענין 'זבת חלב ודבש', שהם מוחין דגדלות, שהוא היפך ההעלם והצמצום, שהוא בחי' מוחין דקטנות כו'.

ומזה נמשך גם בגשמיות שיהיה החלב נוטף מן העצים ומן התאנים כו'. והוא מחמת סיבת בקיעת האורות את הכלים למעלה כנ"ל.

זהו כללות ענין מצות דכניסת ארץ ישראל לקיים שם התורה ומצות, דכתיב 'לעשות בארץ' כו'. ופי' 'לעשות', הוא לתקן, כמו (דברים כ"א, י"ב): 'ועשתה את צפרניה', ותרגומו: 'ותתקן' כו', והיינו, לתקן בארץ שיהיה בחי' 'ארץ זבת חלב' כו', שייקעו האורות את הכלים ויתגלו למטה ע"י קיום התורה ומצות שיקיימו בארץ ישראל, דבאתערותא דלתתא, אתערותא דלעילא כנ"ל.

(41) לכללות הענין דחלב ודבש ראה בארוכה בתו"א ד"ה להבין ענין שמחת חור"כ (ק"ו, ע"א) ובד"ה להבין שרש כל הדברים (ק"ז, ע"ב).

(42) ת"ז בהקדמה (פתח אליהו).

(43) זמירות לשבת (אומר בשבחיין).

(44) דברים לג, כז.

ועל פי זה מובן שעל ידי קיום המצוות הגשמיות ממשיכים אלקותו ית' שתתגלה למטה בתוך העולמות והנבראים. דכמו ששורה ומתגלה אור אין סוף ב"ה בחכמתו ית' שבתורה, כמו כן נמשך משם בכל הרמ"ח מצות עשה, כי הם בחי' 'אבריים' והמשכות מחכמתו. ולפיכך, על ידי קיום המצות (אף שהם משובשים בדברים גשמיים) נמשך גילוי אין סוף ב"ה מבחינת חכמה עילאה לתוך כל העולמות.

אבל כדי שהאור האלקי יוכל להתגלות בתוכם צריכים להיות כלים ראויים לקבל גילוי זה, וזהו על ידי עבודת הסור מרע ואתכפיא כנ"ל, דעל ידי שבעבודת האדם הוא מסיר ההעלם של גופו ונפשו הבהמית, במילא נפעל ענין זה למעלה גם כן, שיועבר ויוסר ההעלם מהעולמות וההיכלות עליונים, ויהפכו לכלים ראויים לקבל גילוי אורו ית' בתוכם.

קיצור פ"ב: "יבאר ענין עליי זו [של הנשמה ע"י ירידתה למטה], שהיא ע"ד מ"ש בזהר 'כד אתכפיא סט"א, אסתלק יקרא דקב"ה בכולהו עלמין', ויבאר ענין ה'עלמין', שהם 'היכלות', ומה ענין הגילוי אלהות בה, ואיך שהוא ע"י 'אתכפיא סט"א' דוקא בקיום סור מרע ועשה טוב במ"ע ול"ת" (אוה"ת שלח ע' 57).

פרק ה

הטעם שרוב מצוות תלויות בארץ, וענין השבח 'ארץ זבת חלב ודבש'

[וואחר שנתבאר איך שהעלייה של הנשמות, שהוא ענין גילוי אא"ס, בא דוקא מחמת המצות, כי ע"י 'אסתלק יקרא דקב"ה בכולהו עלמין', מעתה יתבאר בטוב טעם מה שהמצות תלויות בארץ דוקא" (אוה"ת שלח ע' 57).

להם לפרוש מן הים, שמיד שפורשים מן המים הם מתים, אבל ברואים שבארץ, הגם שמקבלים יותר מן הארץ, מ"מ, הם נפרדים מהארץ. וכמו כן למעלה, עלמא דאתכפיא הוא בבחי' ים, שנבראים דעלמא דאתכפיא הם כלולים ומיוחדים בחיות אלקי שבהם, משא"כ ברואים דעלמא דאתגליא הם כמו נבראים שבארץ, והיינו, דהגם שהם מקבלים חיות מאלקות, עם כל זה, הם בבחי' יש ונפרד. וגם מחולקים בעבודתם, דנבראים דעלמא דאתכפיא, עבודתם הוא בבחי' ביטול במציאות, ונבראים דעלמא דאתגליא, הגם שעבודתם הוא בבחי' ביטול, אבל זהו בבחי' ביטול היש, שהוא בבחי' הביטול, ומכל מקום הוא יש" (ס"ה מ"ע"ר ע' תי-תא נהוצאה חדשה).

פרק ו

ביאור פנימי בחטא המרגלים

[בפרק זה יתרחץ את השאלה שבתחילת המאמר :
מה טעם לא רצו המרגלים ליכנס לא"י.]

להבין מה שיבואר לקמן כדאי להעתיק כאן
מהביאור בלקו"ת בענין זה :

"ואחר כל הנ"ל יובן ג"כ ענין המעשה דמרגלים,
שלא רצו ליכנס לא"י, מפני ששרשם הוא מבחינת
'לאה', עולם המחשבה כו' (כמ"ש בע"ח שער הארת
המוחין פ"א), וטענו למה צריכים לירד בבחינת עולם
הדבור – שהוא בחינת מלכות דאצילות, סוף כל
דרגין כו' – בכדי לקיים שם התורה ומצות בדבור
ובמעשה, שעיי"ז יהיה בחי' גילוי אור א"ס שיבקעו
האורות כו', הלא זה אפשר לקיים גם ע"י התורה
ומצות ברוחניות ולא בעשייה גשמיות.

דהיינו, כי גם בעולם המחשבה יש כל פרטים
הנמצאים בדבור ובמעשה, מאחר שהדבור נמשך מן
המחשבה, וא"כ, כל מצוה ומצוה שמקיים בדבור או
במעשה גשמיות יכול הוא לקיימה ברוחניות בבחינת
מחשבה, ועיי"ז יהיה ג"כ למעלה בחי' גילוי אור א"ס
כו'.

וכדוגמא שאמרו באברהם (יומא כ"ח ע"ב, קידושין
פ"ב ע"א): 'קיים אברהם את כל התורה כולה עד שלא
ניתנה', ואי אפשר לומר שקיים כל התורה בפועל
ממש, שהרי יש כמה מצות שלא היה אפשר לו
לקיימם כלל, אלא שקיים אותם ברוחניות, שהמשיך
כל האורות עליונים הנמשכים ע"י המצות כו'.

וכמו כן היו סבורים המרגלים, שיקיימו המצות
ברוחניות, דהיינו, בבחינת עולם המחשבה כו', ועל כן
לא רצו ליכנס לארץ ישראל.

אך, באמת היו מוטעים, שהעיקר הוא 'לעשותם
בארץ' דוקא, וכמאמר רז"ל (סוטה י"ד ע"א): 'כמה
תפלות התפלל משה ליכנס לא"י, ושאלו: וכי לאכול
מפירותיה היה צריך? אלא לקיים את המצות
התלוים בה', והיינו, שצריך להמשיך את האורות
העליונים שיבקעו את הכלים כו', שאי אפשר לגרום
המשכה זו אם לא ע"י מעשה דוקא, ולא במחשבה
כו'.

והטעם הוא משום ד'סוף מעשה עלה במחשבה
תחלה', וכמאמר: 'נעוץ תחלתן בסופן' וכו', שכל דבר
שהוא גבוה ומרומם יותר, בעצם יתלבש דוקא בדבר
היותר נמוך":]

**והמרגלים היו במדרגה גבוה מאד - כמו שכתוב
"כולם אנשים ראשי בני ישראל המה" כנ"ל, ולא רצו**

כלומר: חלב ודבש הם בחי' חסד וגבורה. חלב הוא גוון
לבן, המורה על בחי' החסד (כמו מים). ודבש הוא בבחי'
הגבורה, "שלכך נאמר 'כי כל שאור וכל דבש לא
תקטירו'"⁴⁵.

וכללות כל המצות הם בבחי' חסד וגבורה, שמ"ע הם
בחי' חסד – המשכה והתפשטות של אלקותו ית' למטה (כמו
מים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך), ומל"ת הם בבחי'
גבורה – מניעת ההשפעה ליניקת הקליפות והסט"א. וכנ"ל
שעל ידי כל מ"ע ממשיך גילוי אור פרטי למטה, כמו במשל
האברים. וע"י קיום כל מל"ת האדם מונע ההשפעה דקדושה
מהקליפות.

**וארץ ישראל [שלמטה] מְכוּוֹנֶת כנגד ארץ ישראל
שלמעלה⁴⁶, ולכן, עיקר המצות הוא בארץ ישראל
דוקא.**

כלומר: "עיקר סיבת הזדככות בחי' עלמין והיכלות
הנ"ל, הוא דוקא ע"י זיכוך הבחינה היותר תחתונה המתהווה
מהיכלות, והוא ענין ארץ הגשמית, ששם הוא תכלית
ההסתר, וכאשר הסתר זה מתהפך להיות נעשה בו המצות
[ע"י קיום מצות מעשיות בארץ ישראל], שהן בחי' גילוי
אלהות, נתעורר כן למעלה בכל ההיכלות.

וכמשל הבנין העשוי מקורות הרבה, שכשמגביהם
הקורה התחתונה, כולם נגבהים ממילא כו', כן בחינת ארץ
היא סוף כל דרגין, ודוקא ארץ ישראל, ששם שער השמים,
וכשנעשים המצות בָּשָׂם, מזדככים כל ההיכלות שלמעלה . .

ובהיות כן ענין ארץ ישראל על ידי המצות שבה מזככים
ההיכלות להיות 'אסתלק יקרא דקב"ה בכולהו עלמין', לכן
שיבחו בה שהיא 'זבת חלב ודבש' כו', שעל ידי ב' בחינות
אלו [- חלב ודבש, סור מרע ועשה טוב, מ"ע ומל"ת] יהי'
גילוי אלקות בהעלמין וההיכלות" (אוה"ת שלח שם).

(45) לקו"ת שלח הביאור ע' לח, א.

(46) (עיי"ן בשיר השירים רבה ס"פ 'כמגדל דוד', בפירוש 'מכון
לשבתך', מכון נגד 'שבתך', זה בית המקדש שלמעלה).

"וּמִדְבַּרְךָ נְאוֹה"⁴⁸

כתוב בשיר השירים (ד, ג): "ומדברך נאוה", ופירושו לפי פשוטו הוא (ע"פ מצו"ד עה"פ): דברי פיך היו נאים ונחמדים במיטב המליצה, ובחן המבטא. ונמשל הוא על הלויים שהיו עומדים על הדוכן לדבר בשיר, והחן הי' מוצק בשפתותם.

אולם, לכאורה לשון הרגיל הוא: 'ודיבורך נאוה', ולכן מדייק כאן בשינוי לשון זה, שאנו רואים שגם מדבר הוא מלשון דיבור.

"בחינת 'מדבר' – הוא מ"ש "ומדברך נאוה", מלשון דיבור" (לקו"ת ד"ה במדבר סיני הא'). דהיינו, שבחי' המדבר הוא בחי' דיבורו ית', שהוא בחי' מלכות דאצילות.

[וזהו שממשיך לבאר:]

שהוא המשכת אור אין סוף ברוך הוא לבחינת הדיבור, בחינת מלכות, בחינת ארץ ישראל שלמעלה.

המרגלים רצו להישאר בבחי' המדבר, דקאי על בחי' מלכות דאצילות, דיבורו ית'⁴⁹, שזהו בחי' ארץ ישראל שלמעלה. דהיינו, שרצו לעשות עבודתם למעלה בבחי' זו ולהמשיך שם המשכת אור אין סוף ב"ה.

ונקראת [דרגה זו (מלכות)] בשם בחינת 'ארץ', לפי שהיא בחינה התחתונה שבאלקות, כמו שכתוב⁵⁰ "והארץ הדום רגלי בו"⁵¹.

(48) שה"ש ד, ג.

(49) ידוע דבחי' דבר ה' בכלל קאי על ספירת המלכות של עולם האצילות, וכדאיתא בתיקוני זוהר (בהקדמה): 'מלכות פה', היינו, שענינה של מלכות היא בחי' דיבור היוצא מהפה. והוא גם תוכנו הפנימי של הפסוק 'דבר מלך שלטון', דמוכח מזה שיש שייכות בין דיבור ומלכות.

וביארור היחס שיש בין ספירת המלכות ודיבור הוא, דכמו שדיבור האדם הוא כלי שעל ידו האדם מבטא רגשותיו ושכלו, כך בחי' המלכות הוא הספירה האחרונה שאין לה תוכן משלה, אלא כל ענינה רק שמקבלת ההשפעה מהספירות שלמעלה הימנה, ואח"כ מצמצמת על השפעה זו ומורידה למטה לעולמות התחתונים.

(50) ישעיה סו, א.

(51) פירוש פסוק זה כאן הוא, שבחי' 'ארץ' מלכות דאצי', הוא עדיין במדרגת 'רגלי', דהיינו, הרגל הוא האבר הכי תחתון דהאדם, ולמעלה היינו, שבחי' מל' הוא המדרגה הכי תחתונה שבאלקות. אבל הוא עדיין בבחי' אלקות ולא בבחי' הנבראים, ולכן מדרגה זו מרומזת ברגל ולא במה שחץ לגופו של האדם (העליון).

להשפיל את עצמם למצות מעשיות, שהוא בחינת המשכת אור אין סוף ברוך הוא למטה.

"הנה, מבואר בע"ח דשרש המרגלים הוא מבחי' 'עולם המחשבה' הנק' 'לאה', כי הם היו מדור המדבר, שנקראו 'דור דעה', ועל כן לא רצו להשפיל את עצמם ליכנס לארץ ישראל, שהוא מבחי' 'עולם הדבור' הנקרא 'רחל'" (לקו"ת בהביאר).

דהיינו, טעם א' שלא רצו המרגלים ליכנס לארץ הוא מפני שהיו במדבר, וכל עיסוקם הי' ברוחניות בלבד, שלמדו תורה כל היום, ולא היו צריכים לעסוק עם צרכים גשמיים כלל. והכניסה לא"י תלויה בזה שיהיו צריכים לעשות מצות בגשמיות ממש, שזוהי ירידה גדולה להם – מתכלית הרוחניות לתכלית הגשמיות.

וגם מצד מדרגת נפשם, שהיו במדרגה גבוהה מאד, וזהו ירידה עצומה להם לירד לקיים מצות מעשיות. וזהו הטעם הפנימי שלא רצו ליכנס לארץ, שלא רצו להשפיל את עצמם.

[ועוד טעם שלא רצו ליכנס לא"י:]

ואמרו על ארץ ישראל שהיא "אוכלת יושביה"⁴⁷, שהיה ברעתם [באמרם כן] שאם יהיה גילוי אור אין סוף ברוך הוא למטה כמו למעלה, יתבטלו ממציותם לגמרי, וזהו [פי' הפנימי בהפסוק:] "אוכלת יושביה".

- ר"ל: שבא"י יהיו 'נאכלים' ומתבטלים ממציותם מהגילוי אור אין סוף שנמשך למטה דוקא ע"י מצוות מעשיות. כי קודם לכן, במדבר, הי' כל עבודתם ברוחניות, ולא הי' נמשך להם למטה ממש גילוי אור אין סוף ב"ה. אמנם, בכניסתם לארץ ידעו שע"י מצות מעשיות יומשך אוא"ס ב"ה ממש למטה מטה, וסברו שמחמת גילוי זה יהיו בטלים לגמרי ממציותם, ולכן לא רצו ליכנס לארץ.

ורצו להיות במדבר דוקא.

אלא המרגלים רצו להישאר במדבר דוקא, ולא ליכנס לארץ.

[בכדי להבין מדוע רצו לישאר במדבר, מקדים לבאר תוכן ענין המדבר ברוחניות:]

(47) במדבר יג, לב.

דכאשר האדם מדבר אינו צריך לחשוב איזה אותיות הולך לדבר, וכיצד יבטא אותיות אלו בשפתו, אלא בדרך ממילא שפתו עושים מה שצריך כדי לבטא אותיות עם נקודות אלו. והוא מכיון דאותיות ודיבור האדם כבר מושרש עמוק בנפשו בבחינת חכמה שבנפש. והוא ענין המאמר 'נפש מלאה אותיות', דכבר בנפשו בבחינת החכמה שבה נמצא ומושרש כח הדיבור.

[ומביא משל לזה שבחי' הדבור שרשו מחכמה:]

וכנראה ממשל התינוק, שכל זמן שאין לו מוחין דיניקה בשלימות (חכמה), אף על פי שיש לו קול אותיות פשוטים, אף על פי כן, אינו יכול לדבר ולצרף את האותיות, והוא מחמת שאין החכמה בשלימות לחלק הקול ולצרף האותיות ברצונו בן'.

[ובזה יובן טענת המרגלים:]

ורצו המרגלים שיהיו כל ההמשכות מחכמה עילאה לבחינת דיבור – ארץ ישראל שלמעלה, ששם יש גם כן בית המקדש וירושלים וכל הבחינות.⁵⁵

- דהיינו, שהמרגלים טענו שגם אם ישארו בבחי' המדבר יוכלו למלאות את כוונתו ית', כי הקב"ה רצה להכניסם לא"י ולבנות בית המקדש וכו', ויקיימו המצוות שם ועי"ז ימשיך אלקות למטה. אבל המרגלים טענו שכל הבחינות שישנן בא"י הגשמית קיימים גם למעלה בא"י הרוחנית – המדבר. ובמדבר יתכן להמשיך אלקות ע"י עבודות רוחניות; וגם יהיו במקום יותר רוחני, ולכן סברו שטוב יותר להישאר במדבר מלהיכנס לא"י הגשמית ולירד ממדריגתם העליונה.

[עתה הולך ומבאר מהו הטעות בסברא זו.]

והענין בקצרה הוא: כוונתו ית' בהכניסה לארץ ישראל (וגם בבריאת כל העולמות) הוא בבי' דברים: (א) להמשיך מהותו ועצמותו ית' (ב) למטה ממש (לא רק בבחי' מלכות דאצילות, מדריגה התחתונה באלקות). וכאן יבאר מדוע אפשר לקיים ולמלאות

לעיל מבואר שרצון המרגלים היה להישאר למעלה ברוחניות בבחי' מלכות דאצילות, ולעשות עבודתם שם, ולפי זה יש להבין מדוע נקראת בחי' עליונה זו בשם 'ארץ', דארץ הוא החלק הכי תחתון של העולם, ואיך זה מרמז על רצונם להישאר ברוחניות?

אלא הענין הוא, דמדריגה זו של מלכות דאצילות נקראת בשם 'ארץ' משום שהיא בחינה התחתונה שבאלקות. דהיינו, מלכות דאצילות היא עדיין מדריגה בעולם העליון ביותר, אצילות, הוא האצלה והפרשה בלבד ממנו ית', ולכן נקרא עולם זה בשם "אלקות ממש". ועם כל זה, מלכות דאצילות היא המדריגה היותר תחתונה שבעולם זה, ולכן נקראת בשם 'ארץ'.

וזה פירוש הפנימי במה שנאמר 'הארץ הדום רגלי', שבחי' הארץ – מלכות דאצילות – שייכת לבחי' רגליו של הקב"ה, דהיינו, המדריגה הכי תחתונה שבאלקות (כמו שהרגליים הם האברים התחתונים של האדם).

[מבאר כאן אשר גם למעלה יש מקום לטענתם של המרגלים, כי בחי' דיבור העליון (מלכות דאצילות), שהוא בחי' ארץ ישראל שלמעלה, יש לו שייכות וקשר עם בחי' חכמה עילאה – מקור התורה כמ"ל, ומכיון שכן, טענו, הרי יכולים להסתפק בהמשכת אור אין סוף ב"ה (השורה בחכמה עילאה) בבחי' ארץ ישראל שלמעלה, ובה ביארו מדוע שיתכן להישאר במדבר, ארץ ישראל שלמעלה, ולמלאות את כוונתו ית':]

ובתיב ⁵³ "ה' פִּחְכְּמָה יִסַּד אֶרֶץ", 'אבא יסד ברתא'⁵⁴ [חכמה יסד (ועשה) הבת (-בחי' מלכות)], [דהיינו] בחינת הדיבור, 'דבר ה', ששרשו מחכמה.

ידוע מאמר הזהר 'אבא יסד ברתא', דפירושו הוא, שמהחכמה (שנמשל לאב) נמשכת בחינת המלכות (שנמשלה לבת ונוקבא כנ"ל). ולכן נקראת המלכות בחינת 'חכמה תתאה', כי היא תולדת החכמה ונמשכת ממנו.

וביאור הענין שמלכות נמשכת מהחכמה הוא: דענין הדיבור הוא המשל לבחינת המלכות, כדאיתא בתיקוני זהר: 'מלכות פה', וכמו שכתוב 'דבר מלך שלטון', כנ"ל. והדיבור אצל האדם נמשך מבחינת החכמה שבנפש. וכנראה בחוש

(52) (ועיין מ"ש בד"ה 'והיה מספר בני ישראל').

(53) משלי ג, יט.

(54) זהר כ"ג רמח, א. רנו, ב. תיקוני זהר תיקון כא.

(55) (כמו שכתוב כגמרא בפרק קמא דתענית דף ה' ע"א. ובהר"ח פרשת שלח דף קס"א ע"ב).

כי באמת, עיקר כוונתו יתברך [בבריאת העולם הוא] **שיהיה דירה בתחתונים דוקא.**

כמאמר רז"ל⁵⁹: 'נתאווה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים כו'.

ושיהיה נגלה לעין כל בשר - כמו שכתוב על לע"ל "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו"⁶⁰.

זהו ענין הב' הנ"ל, שכוונתו ית' היא שיומשך עצמות אלקות למטה ממנו, היינו, בארץ ישראל הגשמית. והוא שאמרו רז"ל 'נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים' דוקא.

ולא עוד, אלא שגילוי זה יחדור ויוקלט בגדרי התחתון, כלומר, שיהי' נגלה גם לעין כל בשר, שגם עיני השכל הגשמי יוכלו להשיג ולהכיר גילוי אלקותו ית'.

ושיהיה הגילוי למטה כמו למעלה.

המשך מאמר רז"ל הנ"ל הוא: 'נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, כמו שהוא בעליונים'.

דהנה, בדרך כלל, הגילוי למעלה בעולמות עליונים הוא ביתר שאת מהגילוי בעולמות שלמטה מהן, כי כל מה שנמשך אורו ית' ויורד למטה, נעשה העלם וצמצום יותר. אבל כוונתו ית' היא שיהי' גילוי אלקותו ית' למטה באותו האופן שהוא מתגלה בעולמות הכי עליונים, דהיינו שיתגלה בכל תקפו.

ואדרבה, ביתר שאת, ויתרון אור הבא מן החשך דוקא כו'.

אמיתית כוונתו ית' בבריאת העולמות היא שיתגלה אלקות למטה בעולמות התחתונים ביתר שאת מכפי שהוא בגילוי בעולמות הרוחניים העליונים.

אמנם, לכאורה תמוה, איך שייך שבעולמות תחתונים יהי' גילוי יותר מבעולמות העליונים, הרי הם מרגישים עצמם

כוונה זאת רק בכניסתם לארץ ישראל הגשמי (לעומת עבודתם במדבר):

אבל יחושע וכלב אמרו⁵⁶: "טובה הארץ מאד מאד", שעל ידי ארץ ישראל שלמטה דוקא, בחינת מצות מעשיות דוקא, יומשך בחינת אור אין סוף – בחינת 'מאד', בלי גבול – בבחינות 'עלמין סתימין' ו'עלמין דאתגליין', וזהו "מאד מאד", ב' פעמים 'מאד', 'עלמין סתימין' ו'עלמין דאתגליין'.

- כלומר: שדוקא ע"י מצות מעשיות בארץ ישראל הגשמית אפשר להמשיך בחי' 'מאד' – אור אין סוף הבלי גבול⁵⁷ – בב' בחי' עולמות, ב'עלמין סתימין' וב'עלמין דאתגליין'⁵⁸.

כי הכלל בכל מקום הוא: שכל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר. ולכן, דוקא במצות מעשיות נמשך המדריגה הכי נעלית באלקות, דהיינו, אור א"ס ב"ה ממש. משא"כ אם ישארו במדבר, לא יתכן להמשיך על ידי עבודתם מדריגה עליונה זו, כי עבודתם יהי' רק עבודה רוחנית.

ולכן, באמת טעו המרגלים בטענתם, כי אף שבמדבר יתכן להמשיך המשכות נעלות בא"י שלמעלה (ששם יש כל הבחינות דא"י שלמטה), אבל מ"מ, לא יומשך בחי' 'מאד' שם, דהיינו, בחי' אור אין סוף הבלי גבול ממש, שזהו רק ע"י קיום מצות מעשיות בגשמיות, כי 'נעוץ תחלתן בסופן, וסופן בתחלתן' דוקא.

וגם טעו עוד טעות: ע"י עבודתם הרוחנית במדבר, לא יומשך אור א"ס ב"ה למטה ממש בעלמין דאתגליין, כי מפני שעבודתם הוא עבודה רוחנית בלבד (בלי כל שייכות למעשה), הרי גם ההמשכה שנמשכת מזה נשארת למעלה ברוחניות – בעלמין סתימין. וזה אינו תכלית הכוונה של הקב"ה בבריאת העולמות, אלא הכוונה היא שיהי' נמשך אלקות למטה בעולמות התחתונים דוקא, וכפי שממשיך.

(56) במדבר יד, ז.

(57) "מאד הוא לשון ריבוי, [דהיינו] הרבה יותר מכדי מדתו" (תו"א תשא פו, ב). זאת אומרת שלשון 'מאד' מורה לא רק על ריבוי גדול מאד, אלא על ריבוי שלמעלה ממדה וגבול.

(58) היינו שע"י מצוות מעשיות בא"י נמשך אור א"ס ב"ה הבלי גבול לא רק בא"י שלמעלה – בחי' מל' דאצילות, אלא גם למטה מטה בעולמות התחתונים, ואופן ההמשכה הוא שבתחלה נמשך בעולמות עליונים, ואח"כ נמשך בעולמות התחתונים.

(59) תנחומא נשא טז. בחקותי ג. בראשית רבה סוף פרק ג'. במדבר רבה פרק י"ג, ו. ראה תניא ריש פרק ל"ו. (ובהנסמן בליקוט פירושים לשם). ביאורי הזהר תזריע עב, ג. מאמרי אדה"א הנחות תקע"ז ע' שכת. שערי אורה צו, ב. סה"מ תרל"ד ע' רמו ואילך. תרל"ה ח"א ע' קעא. וש"נ. לקו"ש שמות כרך ו' ע' 21 ואילך. אג"ק שלו ח"ה ס"ע קצא ואילך. ראה גם לקו"ת פ' תבוא ד"ה תחת. וראה לקו"ת בלק ע, ג. המשך תרס"ו ע' ז ואילך.

(60) ישעיה מ, ה.

באמת כל שהוא במדריגה היותר גבוה, מתגלה בדבר היותר תחתון דוקא, וביתר שאת מהגילוי אלקי שישנו בעולמות עליונים. וכנ"ל שדוקא במאכל גשמי מתגלה מדריגה היותר גבוה (נצוצות דתוהו), ביתר שאת מהגילוי אלקי שישנו באדם מצד עצמו.

[וכאן מביא ב' משלים לזה שדוקא למטה ביותר מתגלה עצמותו ית', משא"כ בעולמות העליונים מתגלה רק הגילוי וההארה דאלקותו ית':]

ולמשל: מִכָּר שָׁבַל גָּדוֹל, שְׂאֵי אֲפֹשֶׁר לוֹ לְגָלוֹת חֲכָמָתוֹ לְהַמְקַבֵּל שְׁכָלוֹ בְּדִיבּוֹר, כִּי אִם בְּרִמּוֹ בְּמַעֲשֵׂה דּוּקָא יִכּוֹל לְגָלוֹת בֵּיתֵר שְׂאֵת, כְּעֵנִין מֵאִמֶּר רַז"ל⁶¹: 'דִּי לְחִפְיָא בְּרַמְיָא'.

"דהיינו, כשיש שכל עמוק מאד אשר אי אפשר להסבירו לזולתו ע"י אותיות הדבור מגודל עמקותו אשר לא יכילו אותו אותיות הדבור, ולא יהיה יכול להוגבל בהן – עם כל זה, יוכל להבינהו לזולתו ע"י רמז בתנועה גשמיות כו'. ונמצא, שיש יתרון לתנועה ורמזיה שהיא גשמיות יותר מאותיות הדבור שהם רוחניים בזה שדבר הגבוה יותר יתלבש בהם דוקא ולא בדבור כו'" (לקו"ת בהביאור).

עוד משל: מחותם של אבן טוב בהיר, שעל ידי בהירותו אינם ניכרים האותיות בו, ונִכְרִים ונתגלים האותיות על השעוה דוקא בגילוי לעין כל.

דהיינו, אותיות אלו שבאבן הבהיר מתגלים דוקא בדבר נמוך – על השעוה, משא"כ בהאבן עצמו א"א לראותן. נמצא, שדוקא בדבר נמוך (שעוה) מתגלה ענין גבוה (אותיות של האבן טוב בהיר).

[ובזה יובן עוד ענין שכתוב בסוף פרשתינו אודות מצות ציצית:]

וזהו שכתוב⁶⁴ "וראיתם אותם, וזכרתם את כל מצות ה' וכו'" - שפירוש הפסוק הוא שע"י ראיית ציצית

שנתמלאה על גדותיה. ועוד, חכמת שלמה בשלשת אלפים משל, מפני שחכמתו גבוה מאד, לכן יכול להשפילו למרחוק יותר, שכדי להסביר דבר חכמה לאיש פשוט ביותר, זקוק לחכם גדול יותר, דגדלות ורוממות חכמתו באה לידי ביטוי דוקא בזה שיכול להסבירה לאיש פשוט ביותר.

63) זהר ח"א כו, ב. זהר ח"ג רכט, ב. רפ, ב.

64) במדבר טו, לט.

יותר למציאות ויש ואם כן אינם כלים מתאימים לגילוי אורו ית' ? וזהו שהולך ומבאר, איך שדוקא למטה בעוה"ז מתגלה עצמותו ית' ממש, שהוא למעלה מכל ענין של גילוי אלקות שמתגלה בעולמות העליונים⁶¹.

וזהו ענין הא' הנ"ל, שכוונתו ית' היא שיומשך עצמות אור אין סוף ב"ה ממש למטה ועוד יותר ממה שהוא מתגלה למעלה בעולמות עליונים.

"דאין הפירוש שדירה זו הוא ע"י התלבשות ריבוי הצמצומים והעלמות האור, כדרך השתלשלות, דמה חידוש יש בזה, הרי כבר הוסד סדר ההשתלשלות באופן זה, ולמה מתאווה לדבר שיש כבר במציאות? אך הענין, דדירה זו הוא שיהי' גילוי אלהותו ית' למטה כמו שהוא מתגלה למעלה, בלתי העלם וצמצום, שזהו נק' 'דירה', כאדם הדר בבית, שגופו של אדם דר שם בלי העלם וצמצום, ודירה זו היא ע"י המשכת אור אין סוף שממשיך האדם בבחינת 'שוב' (דרך מצותיך ע' קא, ב).

וזה יתכן רק ע"י מצות מעשיות בא"י הגשמית דייקא.

לסיכום: כוונתו ית' בבריאת כל העולמות היא בב' דברים (כפי שהובא לעיל) – א', שיומשך אלקות למטה מטה דוקא, 'דירה בתחתונים'. וב', שיתגלה למטה המדריגה הכי עליונה דוקא – עצמותו ית' ממש.

כי באמת, כל שהוא מדריגה היותר גבוה מאד, מתגלה בדבר היותר תחתון דוקא ביתר שאת.⁶²

61) וזהו מה שביאר בתחילת המאמר שכוונת ירידת הנשמה למטה הוא לצורך עלייה, היינו, כמו שעל ידי האכילה נתוסף חיות באדם, אף שהאוכל למטה ממנו במדריגה, וכמו הגרעין הנורע בארץ, שמגיע לשלימותו דוקא על ידי שנרקב בארץ. דמכל זה מוכח שיתרון האור בא מתוך החושך גופא, כלומר, שבתוך החושך – הדברים שבהם אין שום גילוי אלקות – נמשך ונתגלה אלקות ממדריגה היותר נעלית.

וכך הוא גם בענין ירידת הנשמה למטה, דדוקא בירידתו למטה בעולם הזה הגשמי והחומרי יוכל להגיע להמשכה הכי עליונה, אור אין סוף ב"ה ממש, כי יתרון האור מתוך החושך דוקא, נעץ תחלתו בסופן, סוף מעשה במחשבה תחילה, היינו, המדריגות היותר נמוכות, שרשם למעלה מעלה.

62) כלומר: יש כלל (המתבטא בכל סדר ההשתלשלות) שדוקא במדריגה התחתונה ביותר בא לידי ביטוי המדריגה העליונה ביותר.

למשל, ב'סדר השתלשלות, העולם היותר עליון שהוא עולם האצילות, מתגלה דוקא בעולם היותר תחתון, שהוא עולם העשיה. וכן הוא בספירות העליונות, שהספירה הראשונה – שהיא ספירת החכמה – באה לידי ביטוי וגילוי דוקא בספירה התחתונה, שהיא ספירת המלכות.

וכמה משלים פשוטים להבין ענין זה: כאשר אבוקה גדולה מאירה למרחוק ביותר. הרי זה מבטא את גדל האבוקה. וכן חבית שנשפך לחוץ מפני

האור מקיף. כמו שנתבאר לעיל, שהמדרגות הכי עליונות מתגלות בדברים הכי תחתונים – במעשה גשמי, בהסתכלות בהל"ב חוטין הגשמיים.

ומשה רבינו עליו השלום שהיה מבחינת דור דעה⁶⁵, ובמדרגה גבוהה מאד נעלה, לא היה לו באפשרות לבא לארץ ישראל.

לעומת מה שמבואר לעיל אודות המרגלים – שהיו יכולים לבוא לארץ ישראל, רק שלא רצו להשפיל את עצמם – הנה, משה רבינו אכן היה במדרגה כה נעלית עד שלא היה ביכולתו לירד ולהכנס לארץ ישראל הגשמית. ועל דרך מה שאמר (במדבר י"א, ג): 'מאין לי בשר', כלומר, שהי' במדרגה מאד נעלית עד שלא היה לו שום שייכות לעסוק בענינים גשמיים.

ואף על פי כן, התפלל תקט"ו תפלות – במנין "ואתחנן" – לבוא לארץ ישראל, מפני שזהו עיקר המכוון, ותכלית הבריאה, כנוצר לעיל. ואף על פי כן, לא זכה [ליכנס לארץ], ויהושע דוקא מכנים [את בני ישראל לארץ] כו'.

- כלומר: המרגלים היו במדרגה גבוהה מאד ('אנשי שם') אבל מצד זה דוקא לא רצו להשפיל את עצמם ליכנס לא"י לעסוק במצות מעשיות. ואילו משה רבינו, שהי' במדרגה גבוהה מאד, ועוד יותר ממדרגת המרגלים (ומצד זה גם אצלו הי' יכול להיות אותו ההרגש כמו אצל המרגלים – שלא ירצה לרדת לא"י הגשמית), מ"מ, התפלל תקט"ו תפלות לבא לא"י הגשמית. כי ידע שזהו עיקר המכוון, ותכלית הבריאה. והעיקר הוא לקיים רצונו וכוונתו ית', ולא להישאר במדבר, אף דשם היו בני"י במדרגה מאד נעלה כנ"ל. אבל אין זה תכלית הכוונה, כי בארץ ישראל הגשמית יכולים להמשיך אור אין סוף ב"ה ממש (מצד זה דכל הגבוה יותר יורד למטה יותר, יתרון האור מתוך החושך של מצות מעשיות), והמשכה זו תהי' למטה ממש, בעולם הזה הגשמי.

גשמיים יזכור כל מצוות ה' – שעל ידי מעשה, שהוא בחינת הסתכלות בל"ב חוטין הגשמיים – של הציצית, יבא מזה ל"זכרתם את כל מצות ה'".

לפי שהטלית הוא בחינת אור מקיף⁶⁶.

- כמו שבגשמיות בגד הטלית מקיף את גוף האדם, עד"ז ברוחניות נקרא הטלית בחי' מקיף. וזהו מפני שבהטלית (ע"י קיום מצות ציצית) נמשך אורו ית' הבלתי גבול הנק' בשם אור מקיף, כי הוא אינו מתגלה להתחתונים, אלא כמו מקיף עליהם מלמעלה – למעלה מהשגתם.

והציצית שהם ל"ב חוטין, בחינת ל"ב נתיבות החכמה⁶⁷, שנמשכים על ידי אור מקיף, ואי אפשר שיורמו [האור מקיף] כי אם במעשה דוקא – ע"י הסתכלות גשמית בל"ב חוטין גשמיים דהטלית, היפך מחשבת המרגלים כו'.⁶⁷

המרגלים חשבו שיכול להיות גילוי אור אין סוף ב"ה ממש בבחי' הרוחניות, במדבר – מלכות דאצילות. אבל על פי הנ"ל מובן שטעו בזה, ד"אי אפשר שיורמו כי אם במעשה דוקא", דהמדרגות הכי עליונות יכולות לבוא לידי גילוי וביטוי רק במדרגות הכי תחתונות, ולא בעולמות הרוחניים (כהמשל הנ"ל בענין שסברות עמוקות מאד מתבטאות במעשה דוקא, משא"כ בדיבור).

וכך הוא בענין מצות ציצית על פי פנימיות הענינים, דהטלית מרמוז על בחי' האור מקיף, שהוא אורו ית' האין סוף, דמפני שהוא רם ונשא מכל גדר הגבול, לכן נק' 'מקיף', שכאילו חופף למעלה ואינו יכול להתגלות למטה. ול"ב חוטין של הציצית מרמזים על המשכיות מבחי' אור עליון זה, וכמו בגשמיות שהחוטין נמשכים מהטלית עצמה. ועל ידי הסתכלות בל"ב החוטין גשמיים הללו, יכול להמשיך מבחי'

(65) וראה בכ"ז לקו"ת ד"ה ויקח קרח וש"נ.

(66) ראה ספר יצירה א, א.

(67) ולכאור' זהו הטעם שנאמר מצוה זאת בסוף פרשה זו דוקא. כי במצוה זו הוא כאילו מענה לטענת המרגלים. כי במצות ציצית אנו רואים שהמדרגות הכי עליונות נמשכות דוקא במדרגות הכי תחתונות. וזה הי' טעות המרגלים, כי חשבו שאין שום צורך למצות מעשיות (כמו ציצית), כי יכול להתקיים כוונתו ית' במדבר. אבל האמת הוא שכדי להשלים את כוונתו ית' (המשכת העצמות למטה מטה) צריך להיות מצות מעשיות דוקא, כי כל הגבוה יותר יורד למטה יותר (וכפי שנראה ברור במצות ציצית). וראה שיחת ש"פ שלח תנש"א.

[כל סעי' ב' של המאמר הוא הגהה מהצ"צ]

ועוד, כי אי אפשר גם כן להמשיך גילוי חכמה עילאה ע"י התורה, כי אם ע"י מעשה המצות, והוא כמו שכתוב באגרת הקדש שם סוף ד"ה "ויעש דוד שם", וזה לשונו:

"לכן, אמרו רז"ל⁷⁰: 'האומר אין לי אלא תורה – בלי גמילות חסדים – אפילו תורה אין לו', אלא בתורה ובגמילות חסדים. כי הנה, 'אורייתא מחכמה נפקת', ובאורייתא מתקיים עלמא⁷¹, ובאינון דלעאן בה [– וע"י אלו שמתייגעים בה], כי בדיבורם ממשיכים הארות והשפעות חכמה עילאה – מקור התורה – לבחינת אותיות הדבור, שבתן נברא העולם בו, והרי המשכה זו היא בחינת ירידה גדולה, ולזה, צריך לעורר חסד עליון הנמשך כמים ממקום גבוה למקום נמוך, באתערותא דלתתא, בצדקה וחסד תתאה, שממשיכים חיים וחסד לתחתיות רוח שפלים ונדכאים. וז"ש "אל יתהלל חכם בחכמתו בו, כי אם בזאת יתהלל בו", כי אני ה' עושה חסד בו"⁷², כי החסד הוא הממשיך חיי החכמה למטה, ואם לאו, הרי נקראת 'חכמתו' לבדו – ר"ל: חכמת הקב"ה לבד, בלי המשכת חיים ממנה ח"ו, עד כאן לשונו – ד'ויעש דוד שם'.

וכוננו, שגם למעלה, המשכת החכמה עילאה בבחי' אותיות הדבור, נמשך על ידי המדות עליונות – בחי' גמילות חסדים.

וזהו בחינת 'יעקב' – אותיות 'יבקע'⁷³, המשכת החכמה הבוקע דרך המדות, ונמשך בהדבור.

ב. (וזהו דארץ ישראל [הוא] ארץ שבעה עממין, שעל ידי בירור ו' מדות דתתא [שנעשה] על ידי המצות מעשיות, על ידי זה נמשך גילוי אור אין סוף בכולהו עלמין, ודרך כלל [העלמין] הם גם כן ו' היכלות. מה שאין כן מדבר, וזהו ההמשכה רק למעלה בפנימית, ולא בחיצוניות עלמין והיכלות דעשיה.

ועיין מזה באגרת הקדש סוף ד"ה 'ויעש דוד שם': שכדי להמשיך הגילוי בעשיה, זהו על ידי המעשה דוקא בו, עיין שם.

ובאמת, כדי להיות ההמשכה למטה, היינו, על ידי שההמשכה ממקום עליון יותר, כמו שמבואר במקום אחר⁶⁹ ע"פ 'אל עליון גומל חסדים טובים' – שדוקא מצד מדריגת 'א-ל עליון' יהי' ההמשכה למטה עד לגומל חסדים טובים' בטוב הנראה והנגלה, למטה בגשמיות.

וגם להפך – שבמעשה דוקא, לפי שהוא למטה מבחינת הדבור, יוכל להיות הגילוי מבחינה עליונה יותר, וכענין 'לחכימא ברמיזא', מה שאי אפשר להתגלות ע"י אותיות הדבור בו.

וביאור ענין זה, יובן ממה שכתוב במקום אחר בביאור ע"פ "ששים המה מלכות בו", אחת היא יונתי בו" – גבי מעלת הנשמות על המלאכים שמבחינת דבור בו, עיין שם.

ועיין מ"ש ע"פ "והארץ הרום רגלי" – ע"י שמתקן מעשיו בו, נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים בכה, עיין שם.

והיינו, לפי שעל ידי זה [שמתקן מעשיו דוקא] ממשיכים ממקור החכמה עילאה בפנימיותה.

(70) יבמות קט, ב.

(71) ראה זהר ח"א עז, א. זהר ח"ב ר, א.

(72) ירמ' ט, כב.

(73) ראה ע"ח שער הכללים פ"י.

(69) פע"ח שער העמידה פי"ד – ט"ו לקו"ת מסעי צ', ג', שה"ש כ"ז, ג'.

ועל דרך זה, לא רצו המרגלים ליכנס לארץ ולקיים המצות, רק להיות במדבר – "ומדברך נאווה" כו' – מצד מעלה זו של התורה, שאפי' כל המצות לא ישוו בה, ודוקא על ידה מגיע האדם לידי יראה עילאה, ולכן חשבו למה צריך למצות מעשיות.

אך, כאמת טעו בזה טעות גדול, כמו שכתוב שם - בד"ה 'וידבר' הנ"ל – בענין 'אם אין יראה – אין חכמה':

[דהיינו]

שאי אפשר כלל להמשיך אור התורה (בחי' החכמה – 'אם אין חכמה') כי אם בהקדים תחלה בחינת קיום המצות ('אם אין יראה', דהיינו, יראה תתאה, קבלת עול מצות), וזהו 'אם אין יראה כו' [אין חכמה].

- כי היסוד של הכל הוא 'אם אין יראה, אין חכמה' – שצריך להיות בחי' יראה תתאה וקיום מצות מעשיות כדי להמשיך ההמשכה שע"י לימוד התורה ('אין חכמה').

ובמאמר 'קד'שנו במצותיך', ועל ידי זה אחר כך 'ותן חלקנו בתורתך'.

- דתחלה צריך להיות מצות מעשיות, ורק ע"י זה ואחר כך יכול להיות ההמשכה שע"י לימוד התורה.

ובמתן תורה שהיה התגלות התורה בתחלה.

- בלי קדימת המצוות כסדר הרגיל, כנ"ל:

זהו הוראת שעה, אבל לדורות אי אפשר להיות כן, וגם ישראל הבינו זה, ולכן הקדימו⁷⁷ 'נעשה' - מצוות מעשיות, 'לנשמע' - הבנה והשגת התורה כו', עיין שם באריכות - בד"ה 'וידבר' דעשרת הדברות.

וכמו שמבואר במקום אחר על פי מאמר הזהר סוף פרשת קדושים (דף פ"ו ע"א) ע"פ "אתם עדי כו'".

ועיין מ"ש גם בן מזה ע"פ "והיה לכם לציצית", גבי – "כי מאיש לוקחה זאת".

ומכל זה יובן ענין חטא המרגלים:

כי הנה, עם היות אשר התורה נקראת מְדַבֵּר, כמו שכתוב במדרש רבה פרשת חקת פרק י"ט ע"פ "ומדבר מתנה". אך, עם כל זה, כתיב בה - בהתורה עצמה: "הכל לעשות בארץ" - ולא במדבר. "ארץ", היינו, בחי' מצות מעשיות. כי גם להיות המשכות חכמה עילאה לבחינת הדבור, אי אפשר כי אם ע"י קיום המצות, מטעם הנ"ל. ועל זה נאמר "אל יתהלל חכם בחכמתו כו'", אלא ע"י "חסד ומשפט וצדקה בארץ" דייקא, על ידי זה ממשיכים בחינת חכמה עילאה.

ועיין מ"ש בד"ה 'כי תשמע בקול'.

עוד יש לבאר כללות ענין זה [- חטא המרגלים] באופן אחר קצת, על פי מה שכתוב⁷⁴ בד"ה "וידבר" דעשרת הדברות, בענין עסק התורה:

שנאמר "וכל חפצים לא ישוו בה"⁷⁵ – ואפילו חפצי שמים - דהיינו, שאין דבר השווה להתורה, ואפי' המצות ('חפצי שמים'). ועיין שם בענין 'אם אין חכמה – אין יראה'⁷⁶ - דשם מבואר, שדוקא ע"י לימוד התורה ('אם אין חכמה'), מגיע האדם ליראה עילאה ('אין יראה').

(74) חסידות מבוארת ח"ב עמ' רס"ט.

(75) משלי ח, יא. מועד קטן ט, ב.

(76) אבות ג, יז.

(77) נוסח התפלה. וראה אוה"ת שה"ש כרך ב' (עמ' תלב, עמ' תמ"ג), ובהמשך מצה זו תר"מ פי"ד ואילך ונתבארו בד"ה גן נעול תשמ"ז.

(78) שבת פח, א.

הוראות בעבודת ה'

הוראות בעבודת ה' הנלמדות ממאמר זה

א) כאשר עושים העבודה של אתכפיא, היינו, לכופף את גופו ונפשו הבהמית לעשות רצונו ית' נגד טבעם, נפעל למעלה גם כן שיועבר ויוסר ההעלם על אלקות, וממילא אפשר להיות התגלות אלקות בכל העולמות העליונים. וזהו 'כד אתכפיא סט"א' למטה, אזי 'אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין' למעלה.

ב) כוונת הבריאה היא שיהי' דירה בתחתונים, דהיינו, שיהי' המשכת אור אין סוף ב"ה ממש למטה מטה בעולם הזה הגשמי. והמשכה זו מתאפשרת רק על ידי קיום מצות מעשיות בחפצים גשמיים, כי 'נעוץ תחילתן בסופן', היינו, שהמדריגות הכי נעלות קשורות עם הדברים הכי נמוכים, ודוקא על ידי העבודה בגשמיות העולם הזה ניתן להמשיך אור אין סוף ב"ה ממש, ועי"ז למלא ולשלים את כוונתו ית'.

~ המאמר בלשונו כפי שמופיע בתורה אור ~

עם הוספת קצת סימני פיסוק, ופיתוח ראשיתיות, וחילוק לקטעים

הוא בחינת הפרטיות שבתוכם והחיכל הוא מעלים ומסתיר אור א"ס ב"ה שלא יתגלה להם כ"א לפי השגתם שלא יהיו בטלים בא"ס ב"ה לפי שהם בעלי גבול מאין ליש ואינם מערך ומהות א"ס ב"ה שאין לו תחלה ואין לו תכלה ולכן צריך החיכל להעלים ולהסתיר בו' (ובבחי' אצילות הוא בחי' אורות וכלים) עד שבהשתלשלות רבות נעשה שמים וארץ גשמי' שאין נראה בתוכם אלקות כלל כ"א בבחי' יש ודבר נפרד בפ"ע בחי' סמ"א וזהו ענין ירידת הנשמה לעוה"ז השפל דוקא ירידה לצורך עלי' כדי לאכפא לס"א ע"י סוד מרע ועל ידי זה אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין שלא יהיו הכלים והחיכלות בבחינת מסתירים אור א"ס ב"ה רק שיהי' בחי' כלים לקבל גילוי אור א"ס ב"ה ע"י בחי' ועשה טוב מצות מעשיות רמ"ח פקודין רמ"ח אברין דמלבא רק שמתחלה צריך להיות בחי' סוד מרע בחי' אתכפייא סמ"א כמ"ש ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו' ועי"ז אסתלק יקרא דקוב"ה ואז יכולים לקבל ע"י בחי' ועשה טוב גילוי אור א"ס ב"ה למטה ע"י רמ"ח מ"ע דאורייתא מחכמה נפקת והמצות הם רמ"ח המשכות מחכמה עילאה ולכן נקראים אברין דמלבא כמשל האברים שנמשך בתוכם חיות מהמוח כנראה בחוש שבמוח מרגיש כאב של כל האברים בו' כמו כן ע"י המצות נמשך א"ס ב"ה מבחי' חכמה עילאה לעלמין סתימין ועלמין דאתגליין. וחלב ודבש הם בחי' תרין דרועין חו"ג ימינא ושמאלא ובינייהו בלה בו' וכמ"ש ומתחת זרועות עולם בו'. שהוא בחי' המשכת אלקות ע"י מצות מעשיות רמ"ח אברין דמלבא וארץ ישראל מכוונת כנגד א"י שלמעלה (עיין בשה"ש רבה ס"פ כמגדל דוד בפ"י מכון לשבתך מכוון נגד שבתך זה בהמ"ק שלמעלה) ולכן עיקר המצות הוא בא"י דוקא והמרגלים היו במדרגה גבוה מאד ולא רצו להשפיל א"ע למצות מעשיות שהוא בחי' המשכת אור א"ס ב"ה למטה ואמרו על א"י שהיא אוכלת יושביה שהיה

שלח לך אנשים בו'. ענין המרגלים שהיו נשיאי העדה אנשי שם בו' ומה מעם שלא רצו ליכנס לארץ ישראל. וגם להבין מהות מדרגת א"י. הנה כתיב הארץ אשר נתתי להם ארץ זבת חלב ודבש ומה שבח הוא זה. אך צריך להבין דהנה כל המצות מעשיות רובם ככולם תלויים דוקא בא"י ובפרט ענייני זרעים וקדשים (ובמדבר היו הקרבנות לפי שעה). הנה כתיב כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' וגו' וצריך להבין היתרון שבלחם והלא האדם ג"כ במאמר נברא כמ"ש נעשה אדם בו' ולמה צריך האדם לקבל חיותו מהלחם דוקא. אך הענין הוא כי מוצא פי ה' שבדצ"ח הוא ענין הרפ"ח ניצוצי' שנפלו בשבירת הכלים והאדם הוא מהתיקון ולכן צריך האדם לקבל חיותו מדצ"ח דוקא. לפי ששרה הרפ"ח ניצוצין הוא מאד נעלה כמבואר במ"א. וכמו כן ענין ירידת הנשמה לעוה"ז השפל דוקא הוא כדי לאכפייא לסמרא אחרא בכדי שעי"ז אסתלק יקרא דקוב"ה כיתרון אור הבא מן החשך דוקא. וכמו עד"מ מגרעין הנזרע בארץ שע"י הרקבון שנקרב ונפסד בארץ הוא צומח אח"כ בתוספת רב וכיתרון האורכו'. וביאור הענין דהנה אליהו אמר בתיקונים אנת הוא דאפיקת עשר תקונין וקרינן להון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין בו'. עלמין הוא מלשון העלם ונק' בזוהר היכלות היכל החסד היכל הגבורה היכל הזכות בו' ובתוכם נשמות שנהנין מזיו השכינה ומלאכים שעומדים באהבה ויראה ופחד בו' כמו מחנה מיכאל בחי' אהבה ומחנה גבריאל בחי' יראה ופחד כמארו"ל נהר דינור יוצא מזיעתן של חיות בו' ואומרים שירה כל אחד ואחד לפי השגתו והחיכל הוא בחינת כולל שכולל כל הפרטיות שבתוכו כמו היכל החסד כללותו הוא חסד והפרטיות שבתוכו הוא חכמה שבחסד חסד שבחסד בו' וכל הע"ס וכמשל העיגול ובית שכוללים כל הפרטיות שבתוכם. וזהו פי' לאנהגא בהון עלמין עלמין הם בחי' החיכלות בחי' הכוללת ולאנהגא

ע"ה שהיה מבחי' דור דעה ובמדרגה גבוהה מאד נעלה לא היה לו באפשרות לבא לא"י ואף על פי כן התפלל תקט"ו תפלות כמנין ואתחנן לבא לארץ ישראל מפני שזהו עיקר המכוון ותכלית הבריאה כנ"ל ואעפ"כ לא זכה ויהושע דוקא מכנים כו':

ב. (וזהו דא"י ארץ שבעה עממין שע"י בירור ו' מדות דתהו ע"י המצות מעשיות עי"ז נמשך גילוי אור א"ס בכולהו עלמין ודרך כלל הם ג"כ ו' היכלות. משא"כ מדבר זהו החמשה רק למעלה בפנימיות ולא בחיצוניות עלמין והיכלות דעשי' ועיין מזה באנה"ק סד"ה ויעש דוד שם שכדי להמשיך הגילוי בעשי' זהו ע"י המעשה דוקא כו' ע"ש. ובאמת כדי להיות החמשה למטה היינו ע"י שתחמשה ממקום עליון יותר כמ"ש במ"א ע"פ אל עליון גומל חסדים טובים. וגם להפך שבמעשה דוקא לפי שהוא למטה מבחי' הדבור יוכל להיות הגילוי מבחי' עליונה יותר ובענין לחכימא ברמיזא מה שא"א להתגלות ע"י אותיות הדבור כו'. וביאור ענין זה יובן ממ"ש במ"א כביאור ע"פ ששים המה מלכות כו' אחת היא יונת כו' גבי מעלת הנשמות על המלאכים שמבחי' דבור כו' ע"ש. ועמ"ש ע"פ והארץ הדום רגלי ע"י שמתקן מעשיו כו' נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה ע"ש והיינו לפי שע"ז ממשיכים ממקור הח"ע ופנימיותה ועוד כי א"א ג"כ להמשיך גילוי ח"ע ע"י התורה כ"א ע"י מעשה המצות והוא כמ"ש באנה"ק שם סד"ה ויעש דוד שם וז"ל לכן ארז"ל האומר אין לי אלא תורה בלי גמילות חסדים אפילו תורה אין לי אלא בתורה ובגמ"ח כי הנה אורייתא מחכמה נפקת ובאורייתא מתקיים עלמא ובאינון דלעאן בה כי בדיבורם ממשיכים הארות והשפעות ח"ע מקור התורה לבחינת אותיות הדבור שבהן נברא העולם כו' והרי המשכה זו היא בחי' ירידה גדולה ולזה צריך לעורר חסד עליון הנמשך כמים ממקום גבוה למקום נמוך באתעדל"ת בצדקה וחסד תתאה שממשיכים חיים וחסד להחיות רוח שפלים ונדבאים וז"ש אל יתהלל חכם בחכמתו כו' כ"א בזאת יתהלל כו' כי אני ה' עושה חסד כו' כי החסד הוא הממשיך חיי החכמה למטה ואם לאו הרי נקראת חכמתו לבדו בלי המשכת חיים ממנה ח"ו

בדעתם שאם יהיה גילוי אור א"ס ב"ה למטה כמו למעלה יתבטלו ממציאותם לגמרי. וזהו אוכלת יושביה ורצו לחיו' במדבר דוקא ומדברך נאווה שהוא המשכת אור א"ס ב"ה לבחי' הדבור בחי' מלכות בחי' א"י שלמעלה ונקראת בשם בחי' ארץ לפי שהיא בחי' התחתונה שבאלקות כמ"ש והארץ הדום רגלי כו'. (ועמ"ש בד"ה ויהי מספר בני ישראל) וכתוב ה' בחכמה יסד ארץ אבא יסד ברתא בחי' הדבור דבר ה' ששרשו מחכמה וכנראה ממשל התינוק שכל זמן שאין לו מוחין דיניקה בשלימות אע"פ שיש לו קול אותיות פשוטים אעפ"כ אינו יכול לדבר ולצרף את האותיות והוא מחמת שאין החכמה בשלימות לחלק הקול ולצרף האותיות כרצונו כו'. ורצו המרגלים שיחיו כל החמשות מחכמה עילאה לבחי' דבור א"י שלמעלה ששם יש ג"כ בהמ"ק וירושלים וכל הבחי' (כמ"ש בגמרא בפ"ק דתענית דף ה' ע"א ובוה"ג פ' שלח דקס"א ע"ב) אבל יהושע וכלב אמרו טובה הארץ מאד מאד שע"י א"י שלמטה דוקא בחי' מצות מעשיות דוקא יומשך בחי' אור א"ס בחי' מאד בלי גבול בבחי' עלמין סתימין ועלמין דאתגלין וזהו מאד מאד. ב' פעמי' מאד. עלמין סתימין ועלמין דאתגלין כי באמת עיקר כוונתו ית' שיהי' דירה בתחתונים דוקא כמארז"ל נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים כו' ושיהיה נגלה לעין כל בשר ושיהיה הגילוי למטה כמו למעלה ואדרבה ביתר שאת ויתרון אור הבא מן החשך דוקא כו'. כי באמת כל שהוא מדרגה היותר גבוה מאד מתגלה בדבור היותר תחתון דוקא ביתר שאת ולמשל מבר שכל גדול שא"א לו לגלות חכמתו להמקבל שכלו בדבור כי אם ברמז במעשה דוקא יכול לגלות ביתר שאת בענין מאמר רז"ל די לחכימא ברמיזא. עוד משל מחותם של אבן טוב בחיר שע"י בחירותו אינם ניכרים האותיות בו ונכרים ונתגלים האותיות על השעוה דוקא בגילוי לעין כל וז"ש וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' וכו' שע"י מעשה שהוא בחי' הסתכלות בל"ב חומין הגשמיים יבא מזה לזכרתם את כל מצות ה' לפי שהטלית הוא בחי' אור מקיף והציצית שהם ל"ב חומין בחינת ל"ב נתיבות החכמה שנמשכים ע"י או"מ ואי אפשר שיוורמו כי אם במעשה דוקא היפך מחשבת המרגלים כו'. ומשה רבינו

עב"ל ובגודע שגם למעלה המשכת הח"ע בבחי' אותיות הדבור נמשך ע"י המדות עליונות וזהו בחי' יעקב אותיות יבקע המשכת החכמה הבוקע דרך המדות ונמשך בהדבור. וכמ"ש במ"א ע"פ מאמר הוהר ס"פ קדושים (דפ"ו ע"א) ע"פ אתם עדי כו' ועמ"ש ג"כ מזה ע"פ והיה לכם לציצית גבי כי מאיש לוקחה זאת. ומכ"ז יובן ענין חמא המרגלים כי הנה עם היות אשר התורה נק' מדבר כמ"ש במדרש רבה פ' חקת פי"ט ע"פ ומדבר מתנה. אך עב"ז כתיב בה הכל לעשות בארץ. ארץ היינו בחי' מצות מעשיות. כי גם להיות המשכות ח"ע לבחי' הדבור א"א כ"א ע"י קיום המצות מטעם הנ"ל. וע"ז נאמר אל יתחלל חכם בחכמתו כו' אלא ע"י חסד ומשפט וצדקה בארץ דייקא עי"ז ממשיכים בחי'

ח"ע. ועמ"ש בד"ה כי תשמע בקול. עוד יש לבאר כללות ענין זה באופן אחר קצת עפמ"ש בד"ה וידבר דעשרת הדברות בענין עסק התורה שנאמר וכל חפצים לא ישוו בה ואפילו חפצי שמים וע"ש בענין אם אין חכמה אין יראה. ועד"ז לא רצו המרגלים ליכנס לארץ ולקיים המצות רק להיות במדבר ומדברך נאזה כו' אך באמת טעו בזה טעות גדול כמ"ש בענין אם אין יראה אין חכמה שא"א כלל להמשיך אור התורה כ"א בהקדים תחלה בחי' קיום המצות וזהו אם אין יראה כו' וכמאמר קדשנו במצותיך ועי"ז אח"כ ותן חלקנו בתורתך ובמתן תורה שהיה התגלות התורה בתחלה זהו הוראת שעה אבל לדורות א"א להיות כן וגם ישראל הבינו זה ולכן הקדימו נעשה לנשמע כו' ע"ש באריכות):

* * *

* * *

* * *

שיתברכו בכל טוב סלה

לזכות

הת' מנחם מענדל בן
שיינא באשא

ליום הולדתו כ"ט תמוז

לברכה והצלחה בכל
המצטרך לו

לאריכות ימים ושנים
טובות

לזכות

אסתר בת

רחל

שתתברך בכל טוב סלה

לזכות

הילד חייל בצבאות ה'

אברהם זאב בן שיינא
באשא

ליום הולדתו כ"ב אלול

לשנת הצלחה רבה
ומופלגה בגו"ר

לזכות

ר' לוי יצחק הלוי

וזוגתו מרת חנה

קוריןסקי

וכל יוצאי חלציהם

ולזכות

'חדר מנחם' מלבורן
אוסטרליה

לעילוי נשמת

יחזקאל בן יוסף חיים

ולעילוי נשמת

רבקה בת יחזקאל

לעילוי נשמת

ר' ראובן בן ר' יוסף
רובינשטיין ע"ה נדבת

חתנו ר' מיכל קארצאג

לזכות

בת מצוה

יהודית

כ"ח תמוז תשע"ג

ולזכות אחיותיה חי'
מושקא, זעלדא, ואחיה
שרגא פיוויש, מנחם
מענדל

נדבת הוריו

מרדכי אברהם ישעיהו
וזוגתו מרת אסתר שפרה

טלזגר

לזכות הרב ומשפיע
שמואל לו, שימשיך
בעבודתו הקודש

מאת תלמידו

שאול גנוגלי

לזכות

World Trade
Copiers

ואברהם הולצברג

לזכות

לרפו"ש לשאול אליהו
שיחי' בן חנה רבקה
שתחי'

לזכות

מרת חנה מינא בת

שושנה אביבה

שתתברך בכל טוב סלה

לעילוי נשמת

הרחמים רבים כתריאל

שלום בן

הרחמים רבים חיים

יצחק ע"ה

נלב"ע ביום הש"ק ח'

תשרי תשס"ז

תנצב"ה

לזכות

הרה"ת ר' יונתן מיכאל

הכהן

בן ריסא, וכל משפחתו

שיתברכו בכל טוב סלה

לזכות

הרה"ת ר' נחמן דוב

שיחי'

בן מאלע, וכל משפחתו

שיתברכו בכל טוב סלה

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר'
שמואל אייזיק הלוי ע"ה

פאפאק

נפטר ליל ש"ק פ'
במדבר, ה' סיון ערב חג
השבועות, התשע"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

נדפס על ידי ולזכות
משפחתו שיחי' לאורך
ימים ושנים טובות

לעילוי נשמת

בתייה בת שלמה הלוי
ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

לזכות

ולרפואה שלימה וקרובה
עבור

חי' אלה שתחי' בת ריסא

ולזכות

עמנואל בן חי' סאשה

לזכות

רפו"ש ליוסף יצחק בן
איריס

ודורי בן אורה

לזכות אשר בן רינה
לזיווג משורש נשמתו

ולגאולה שלימה של עם
ישראל בקרוב ממש

מנדבים חודשיים - 50

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי מזוני ובכולם

רווחי

לזכות

משפחת באבי'ג

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי מזוני ובכולם

רווחי

לזכות

הרה"ת ר' שלום דובער

וזוגתו מרת חי' מושקא

גורביץ

וכל משפחתם

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי מזוני ובכולם

רווחי

לזכות

הרה"ת ר' לוי הלוי בן שרה

וזוגתו מרת שיינא מלכה בת רחל

ובניהם יהודית, צבי הירש הלוי, חי' מושקא

בת שיינא מלכה

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי מזוני ובכולם

רווחי

Refuah Sheleima for

Daniel Reuvein ben Dina

Donated

Anonymously

לזכות

משפחת אהרן

מנדבים חודשיים - 150

לזכות

ר' יעקב בן חנה שי'

גרסון

וכל משפחתו

שיתברכו בכל טוב סלה

לזכות

הרה"ת ר' שמואל דוד וזוגתו

שיחיו

ניומאן

וכל משפחתם

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי

מזוני ובכולם רווחי

לעילוי נשמת

הרה"ת הר' אליהו ציון בן הרה"ת ר' חנניה ומרת ברוכה

ולזכות

מרת סופי' בת גרז שתבדל לחיים טובים וארוכים

ולזכות

ר' חיים שמעון בן רחל, ומרת חי' לאה בת ראשקא שיחיו

נדבת

אוריאל בן סופי'

וזוגתו מרת חנה טויבע בת חי' לאה

ומשפחתם שיחיו

להצלחה רבה בגו"ר

השליח הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת שטערנא שרה שיחיו

מינץ

לזכות

הילדים מנחם מענדל, אייזיק גרשון, צמח, משה, וחי' מושקא שיחיו

מינץ

שיהיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה, ושירווי מהם
הוריהם אידישע חסידישע נחת

נדבת

ר' יוסף הלוי וזוגתו מרת חנה מלכה שיחיו

גורביץ

לזכות

כל משפחתו

שיהיו להם ברכות בטוב הנראה והנגלה בכל מכל כל, ושירווי מהם
הוריהם אידישע חסידישע נחת

לימוד התורה יומם ולילה

מוקם ב574 א.מפייר בולברד.
פתוח 20 שעות ביממה
בשעות 6:00 בבוקר עד 2:00 בלילה
(בכל יום בשבת ובחול)

היכל הלימוד
תפארת יצחק
שע"י יגדיל תורה

www.ChassidusOnline.org